

Natuur- en Vogelwacht Culemborg

Hak-al

In dit nummer

- Slaapplaatstelling van meeuwen in 1999 in de Redichemse Waard
- Portret van een haarbal
- Nieuwe natuur in en om Culemborg

Colofon

Voor vragen over de bezorging,
Loes Plaisier
0345 - 51 98 47

Redactieadres:
Valeriaan 49
4102 VG Culemborg
e-mail: redactie@nvwv.nl

Eindredacteur:
Louis van Oort

Redactie:
Cocky de Groot
Harry van de Warenburg
Ruud Post

Webbeheer:
Jouke Altenburg

Uitgave:
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
e-mail: post@nvwv.nl
website: www.nvwv.nl

Vormgeving:
Ruud Post

Druk:
Dione b.v.
Culemborg

Oplage:
420 exemplaren

Distributie:
A. van de Berg, Y. en J. Bosma,
Th. & A. Boudewijn, K. van Elst,
G. Greeve, J.J. Geleedst,
Y. Jakobs-Lammers,
L. v.d. Kooij, M. Steltenpool,
W. van de Ree, W.&C. Rubers,
W. de Rooij, H. v.d. Warenburg en
F. Waroux.

Lidmaatschap:
Hak-al is een uitgave van de
Natuur- en Vogelwacht Culemborg
en wordt gratis onder haar leden
verspreid.

Van de redactie

Beste Hak-al lezers,

Voor u ligt alweer het laatste nummer van 2006. Het is voor mij persoonlijk een bijzonder nummer geworden. Eind november ben ik verhuisd, waarmee het dus de laatste editie is waaraan ik in mijn oude huis heb gewerkt. Tevens is dit het eerste nummer dat het levenslicht zag in onze nieuwe woning. Maar waar het voor ons persoonlijk een nogal ingrijpende overgang was, behield de Hak-al haar vertrouwde aanblik en inhoud. Een geruststellende continuïteit tijdens een proces van verandering.

Ik moest hieraan denken toen ik het in deze Hak-al afgedrukte artikel van Theo Boudewijn en Gerben Mensink onder ogen kreeg. Zij maakten een interessant stuk over een slaapplaatstelling van meeuwen in 1999 in de Redichemse Waard. Ik heb destijds zelf ook meegedaan aan die telling en ik herinner me vooral de massaliteit waarmee de meeuwen richting de afgraving vlogen. Toen ik de titel van het stuk las, vroeg ik me in eerste instantie af waarom 8 jaar na de telling zo'n artikel nog geplaatst moest worden. Tot ik in de gaten kreeg dat er een nieuwe telling gepland staat, voor januari 2007. Op die manier kunnen we erachter komen of er nog steeds zo'n 14.000 meeuwen op de plas slapen en om welke soorten het gaat. Kortom: ook hier zijn verandering en continuïteit in het geding.

En wat te denken van het stuk van Mike van der Linden over nieuwe natuur in en om Culemborg? Zijn er bijvoorbeeld al veranderingen te bespeuren in het stukje nieuwe natuur over de A2, bij Bradaal, waar een jaar geleden de afgraving van de bovenste kleilaag is begonnen? U leest het op bladzijde 18 en 19 van deze Hak-al.

Ook in het buitengewoon interessante artikel 'Het insectenjaar 2006' is 'verandering' aan de orde. Kars Veling vertelt dat met name het aantal nieuwe soorten libellen voor het werkgebied ronduit spectaculair was. Voor een deel is dat ook daadwerkelijk een verandering van het soortenspectrum. De smaragdlibel, bijvoorbeeld, plant zich namelijk vrijwel zeker hier voort.

Verder in deze Hak-al een met schitterende foto's gelardeerd excursieverslag van Leo van der Kooy. De plantenwerkgroep bezocht in oktober de Kaapse Bossen en vond daar weer de prachtigste paddenstoelen. Bovendien komt u naast enkele andere leuke artikelen natuurlijk ook weer vaste rubrieken tegen als Van de Leesplank, Waar komt die naam vandaan en Vogels in en om Culemborg.

Tot slot: 2007 zal ongetwijfeld veranderingen te over brengen, zowel binnen als buiten de NVWC. We hopen echter dat één ding blijft: de betrokkenheid van de NVWC-leden bij de Hak-al, zodat het blad even lezenswaardig blijft als het nu is.

Fijne feestdagen!

Louis van Oort

Nummer 5

Het voorblad
Gele trilzwam

Foto:
Leo van der Kooij

04 Slaapplaatstelling van meeuwen in 1999 in de Redichemse Waard

10 Van de leesplank (*september-oktober 2006*)

12 Het insectenjaar 2006

15 Nieuws van de nestkastenwerkgroep

16 Waar komt die naam vandaan? Kraanvogel

17 Portret van een haarbal

18 Nieuwe natuur in en om Culemborg

19 Recreatie en toerisme in en om Culemborg

20 Van paardenhaartaailing tot oorlepelzwam

22 Goed gezien!

Mysterybird

23 Plannen van de plantenwerkgroep voor 2007

24 Vogels uit het NVWC-gebied (*Waarnemingen van september t/m oktober 2006*)

28 Nieuws van het bestuur

29 Convocaties

35 Adressen

36 Agenda

Slaapplaatstelling van meeuwen in 1999 in de Redichemse Waard

door Theo Boudewijn & Gerben Mensink

De vogelwerkgroep voerde in 1999 een slaapplaatstelling van meeuwen uit in de Redichemse Waard. Dit artikel is een weerslag van de gegevens die uit deze telling naar voren kwamen. In januari 2007 gaat de vogelwerkgroep de meeuwen op de zandafgraving waarschijnlijk nog een keer tellen.

Veel vogelsoorten slapen en rusten buiten het broedseizoen in groepen. Bij soorten waarvan de vogels uit een bepaald voedselgebied zich op een min of meer vaste plaats verzamelen voor de nacht, spreekt men van een slaapplaats. Bij meeuwen overnachten de vogels buiten het broedseizoen vrijwel altijd op vaste slaapplaatsen. Meeuwen kunnen afstanden tot 60 km overbruggen tussen voedselgebied en slaapplaats, zodat op een slaapplaats de vogels uit een zeer groot gebied geconcentreerd kunnen zijn. Grote afstanden worden vaak in etappe's overbrugd, waarbij de meeuwen onderweg neerstrijken op voorverzamelplaatsen, die vaak ook op regelmatig gebruikte plaatsen gelegen zijn. Hier verzamelen de vogels zich tot grotere groepen, die gezamenlijk naar de slaapplaats trekken.

Het gezamenlijk slapen van vogels buiten het broedseizoen kan voor een vogel verschillende voordelen hebben:

- bescherming tegen predatoren: veel vogels zien meer dan één en het is moeilijker voor een roofvogel om een prooi te vangen, wanneer die zich in een groep bevindt;
- je krijgt informatie over geschikte voedselgebieden: je volgt de andere vogels;
- in een groep is sociaal gedrag mogelijk: paarvorming;
- voor kleine vogels geldt bovendien dat groepsvorming bescherming biedt tegen de kou.

Naast meeuwen slapen bijvoorbeeld ganzen, steltlopers, kwikstaarten, spreeuwen, zwaluwen, boomkruipers en nog veel meer soorten of soortgroepen gezamenlijk.

Slaapplaats Redichemse waard

In het rivierengebied is in het verleden een groot aantal slaapplaatsen van meeuwen vastgesteld (zie Van den Bergh et al. 1979). In de jaren 1975 en 1976 werden in het gehele rivierengebied op verschillende slaapplaatsen resp. 350.000 en 371.000 meeuwen geteld, terwijl in januari 1976 in het Deltagebied en het Waddengebied resp. slechts 30.000 en 58.000 meeuwen geteld werden. Dit geeft aan hoe belangrijk het rivierengebied voor meeuwen is.

De slaapplaats op de zandafgraving in de Redichemse Waard werd ook al in de jaren zeventig gebruikt. Van den Bergh et al. (1979) noemen als gemiddeld aantal 4.700 meeuwen en als maximum 9.300 meeuwen. Echter, voor de jaren 1965-1967 wordt al het slapen van 3.000-8.000 kokmeeuwen in de zandafgraving vermeld (Alleyn et al. 1971). In november 1976 werden er door de NVWC 7.000 meeuwen geteld (Kalden 1976). De slaapplaats zou vooral gebruikt worden door meeuwen die uit westelijke en oost-noordoostelijke richting komen aanvliegen (Van den Bergh et al. 1979).

Aanleiding onderzoek

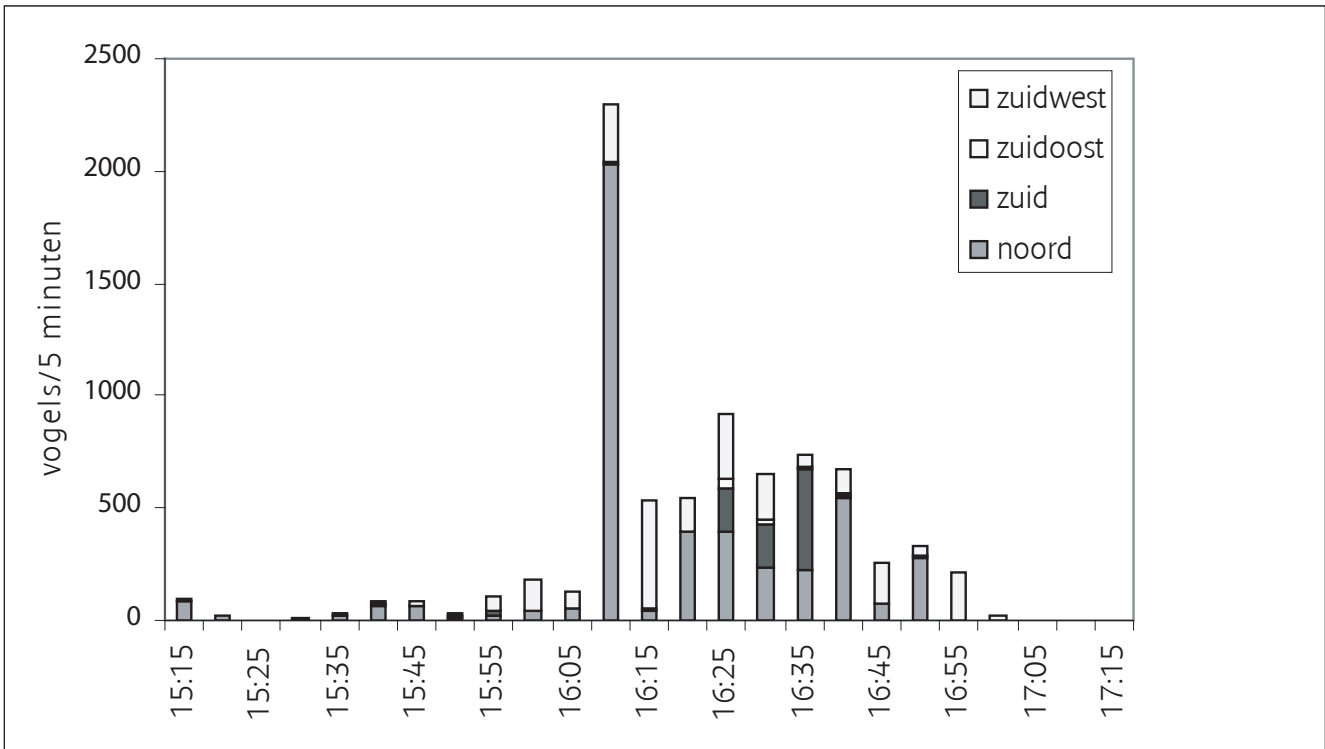
Er waren verschillende redenen om in 1999 weer eens naar de slaapplaats van meeuwen op de zandafgraving in de Redichemse Waard te kijken. Ten eerste was het één van de grootste vogelconcentraties in het werkgebied van de vogelwerkgroep en het leek zinvol om te kijken of de vogels nog steeds in grote getale van de slaapplaats gebruik maakten. In de tweede plaats was men volop bezig om op verschillende plaatsen rond Culemborg de uiterwaarden te herinrichten, zodat de uitgangssituatie voor de grote verandering in de uiterwaarden rond Culemborg nog vastgelegd kon worden. Als derde en niet het minst belangrijke punt leek het de vogelwerkgroep leuk om gezamenlijk een kortdurende telling uit te voeren.

De telling vond plaats op 9 januari 1999. Op het kaartje (zie figuur 1 pagina 9) staan de verschillende telposten weergegeven. Bij het begin van de telling werden ook de al aanwezige meeuwen op de plas geteld. Van tevoren was afgesproken wie welke aanvliegerichting zou tellen. Per 5 minuten werden per soort en per vliegrichting de aantallen genoteerd. De vliegrichtingen werden ook op kaartjes ingetekend, zodat later gecontroleerd kon worden of er geen overlap in de waarnemingen bestond. Tevens werden ook vertrekkende meeuwen genoteerd. De waarnemingen begonnen om 15.15 uur en de laatste meeuwen werden genoteerd om 17.15 uur.

Resultaten

Er werden in totaal vijf soorten meeuwen waargenomen: kokmeeuw, stormmeeuw, zilvermeeuw, grote mantelmeeuw en kleine mantelmeeuw. Van de laatste twee soorten werden slechts enkele vogels waargenomen, zodat de uitwerking zich beperkt tot de eerste drie soorten. Bij het begin van de telling waren er al 11 stormmeeuwen op de plas aanwezig.

In figuur 2 wordt een overzicht gegeven van de aanvliegende kokmeeuwen per vijf minuten, waarbij onderscheid gemaakt is in de vier belangrijkste vliegrichtingen: noord, zuidoost, zuid en zuidwest. De vogels van zuidoost volgden uit oostelijke richting komend de rivier en landden op de zandafgraving. Ook de vogels uit zuidwest volgden de rivier richting slaapplaats.

Figuur 2. Overzicht van het aantal kokmeeuwen dat uit de verschillende vliegrichtingen naar de slaapplaats op de zandafgraving in de Redichemse Waard vloog.

De eerste kokmeeuwen arriveerden bij de start van de telling en de laatste vogels werden genoteerd om 17:00. De meeste vogels arriveerden in ongeveer een half uur: tussen 16:10 en 16:40. Tussen de verschillende aanvliegerichtingen bestaan duidelijke verschillen in aantallen vogels, maar ook in de tijdstippen waarop de vogels aankomen. De belangrijkste richting is Noord. Uit deze richting arriveerden om 16:10 twee groepen van 1.000 vogels, maar ook daarna behoorde deze richting tot de belangrijkste aanvliegerichting. Uit het zuidoosten kwamen de gehele waarnemperiode kleine groepen kokmeeuwen aanvliegen. Uit zuidelijke richting kwamen vogels aanvliegen tussen 16:25 en 16:40. Uit zuidoostelijke richting kwamen de vogels aanvliegen tussen 15:55 en 17:00.

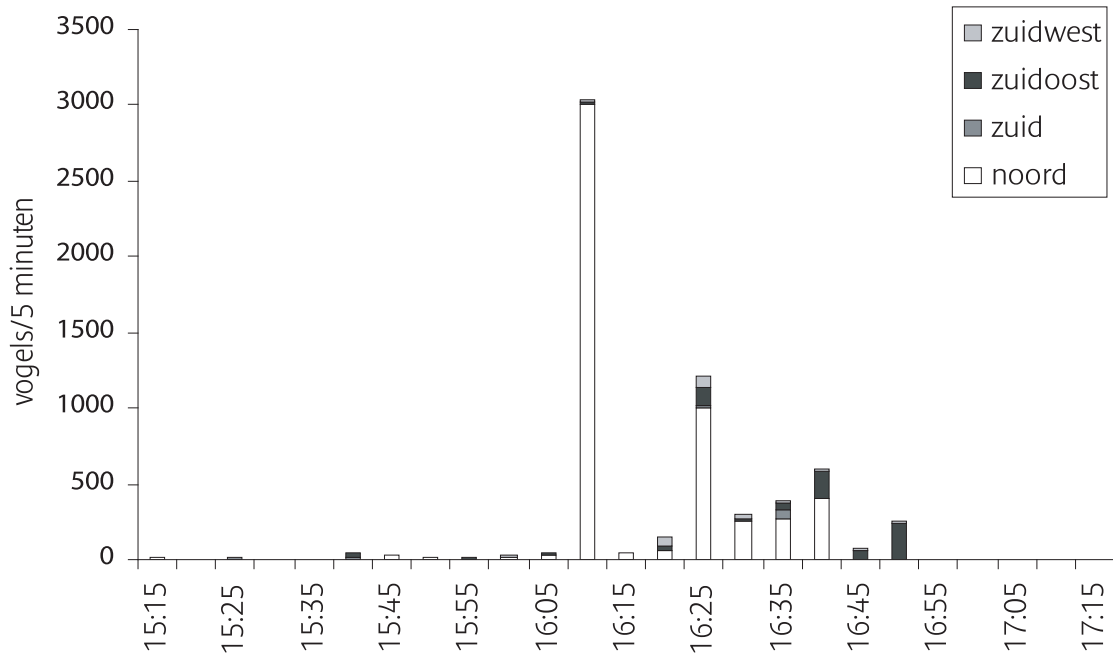
Kokmeeuw (winterkleed). Foto: Gerrit Jan Klop.

In totaal werden 7.973 kokmeeuwen aanvliegend waargenomen. Tijdens de waarnemingen verlieten soms ook kokmeeuwen de plas. Dit waren in totaal 46 vogels, zodat ruim 7.900 kokmeeuwen op de plas geslapen hebben.

De aantallen van de stormmeeuw staan weergegeven in figuur 3, waarbij opnieuw vier hoofdrichtingen zijn onderscheiden. Opnieuw kwamen de meeste vogels uit noordelijke richting. Om 16:10 arriveerde een groep van 2.000

stormmeeuwen en een kwartier later kwam er een groep van 1.000 stormmeeuwen uit eveneens een noordelijke richting. De laatste vogels arriveerden iets eerder dan de laatste kokmeeuwen. De laatste vogels kwamen vooral uit zuidoostelijke richting.

In totaal werden 6.277 vogels als aanvliegend genoteerd en 55 vogels als wegvliegend, zodat ruim 6.200 stormmeeuwen op de plas hebben geslapen.

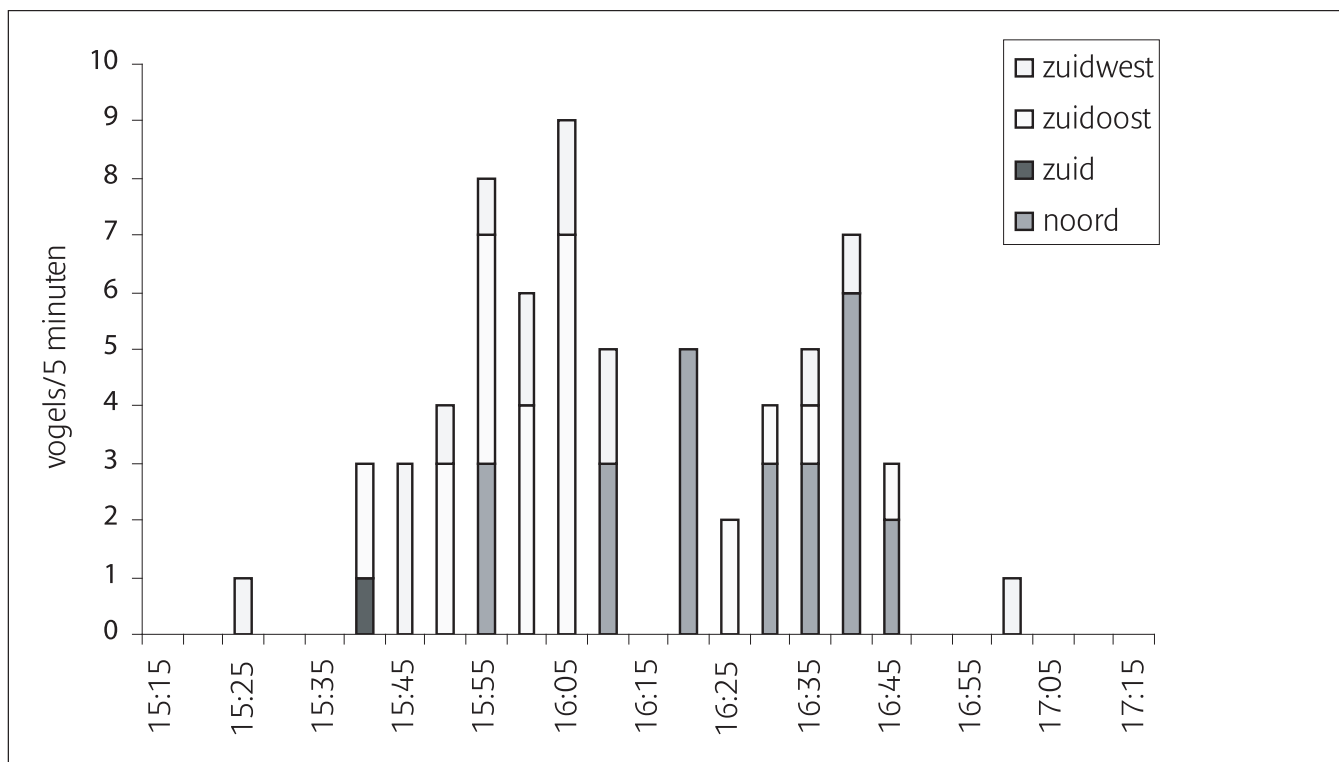

Figuur 3. Overzicht van het aantal stormmeeuwen dat uit de verschillende vliegrichtingen naar de slaappleats op de zandafgraving in de Redichemse Waard vloog.

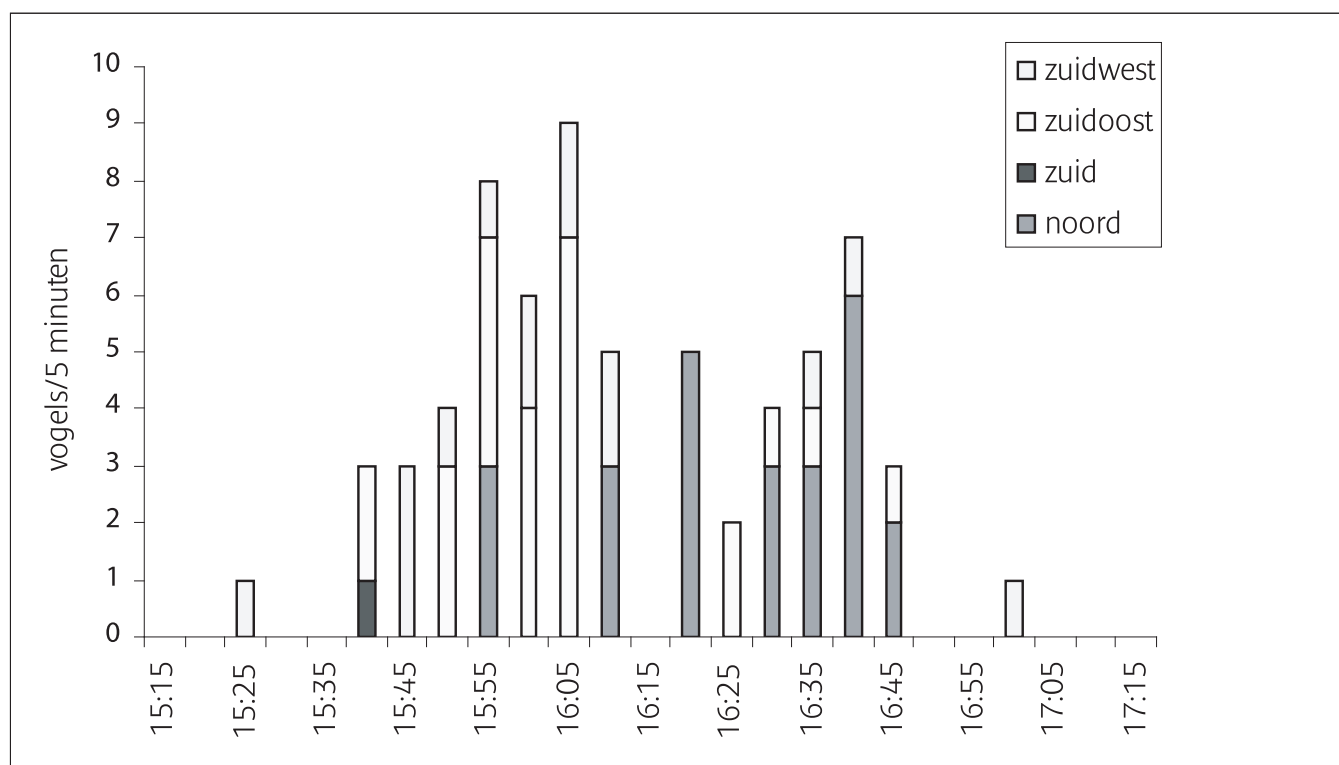
De laatste soort die in iets grotere aantallen werd waargenomen was de zilvermeeuw, maar de aantallen van deze soort lagen een stuk lager dan van de kokmeeuw en de stormmeeuw (zie figuur 4). Aanvankelijk kwamen er vooral vogels uit zuidoostelijke richting aanvliegen, maar later kwamen de meeste vogels uit het noorden. In vergelijking met de kok- en de stormmeeuw arriveerden de eerste zilvermeeuwen eerder op de slaappleats. De zilvermeeuwen bleken de zandafgraving vooral als voorverzamelplaats te gebruiken. In figuur 5 wordt een overzicht gegeven van het aantal arriverende en vertrekkende zilvermeeuwen per 5 minuten.

Zilvermeeuw. Foto: Ruud Post.

Figuur 4. Overzicht van het aantal zilverbreeuwen dat uit de verschillende vliegrichtingen naar de slaapplek op de zandafgraving in de Redichemse Waard vloog.

Figuur 5. Overzicht van het aantal arriverende en vertrekkende zilverbreeuwen op de zandafgraving in de Redichemse Waard.

Uit figuur 5 komt naar voren dat de zilverbreeuwen op het eind van de waarneemperiode massaal weer vertrokken. In totaal werden 66 zilverbreeuwen aankomend waargenomen en 127 vogels wegvliegend. Opmerkelijk genoeg vloegen de meeste vogels in zuidelijke richting weg.

Van 60 meeuwen kon de soort niet worden vastgesteld. Deze vogels kwamen uit het zuidwesten aankomend om 16:40. Dit kunnen zowel kokmeeuwen als stormmeeuwen zijn geweest. Ook vijf wegvliegende meeuwen konden niet op soort gebracht worden. Daarnaast werden nog twee grote

mantelmeeuwen gezien en 6 kleine mantelmeeuwen.

In tabel 1 worden nog even de aantallen aanvliegende vogels samengevat per hoofdrichting. Bij de kokmeeuw kwam ruim de helft van de vogels uit het noorden aanvliegen, terwijl ook veel vogels (29%) uit zuidwestelijke richting kwamen en 11%

uit het zuiden. Bij de stormmeeuw kwam 82% van de vogels uit het noorden en 12% uit het zuidoosten. Bij de zilvermeeuw kwam zowel uit het zuiden als uit het noorden 38% van de vogels aanvliegen en uit het zuidwesten kwam nog een 23% van de waargenomen aanvliegende vogels.

Tabel 1. Overzicht van het aantal aanvliegende vogels per hoofdrichting, waarbij tevens het aandeel per hoofdrichting is aangegeven.

Soort:	kokmeeuw		stormmeeuw		zilvermeeuw	
Aanvliegrichting:	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Noord	4.601	58	5.129	82	25	38
West	1	0	4	0		
Zuidwest	2.312	29	255	4	15	23
Zuid	920	11	121	2	1	38
Zuidoost	139	2	768	12	25	1
totaal	7.973	100	6.277	100	66	100

Indien gecorrigeerd wordt voor de wegvliegende vogels hebben naar schatting 14.000 kok- en stormmeeuwen op 9 januari 1999 op de zandafgraving geslapen. Vermoedelijk hebben hier weinig of geen zilvermeeuwen geslapen.

Discussie

Bij een dergelijke grootschalige telling bestaat altijd het risico van dubbeltellingen. Dit is zoveel mogelijk voorkomen door van tevoren telrichtingen af te spreken. Bij de uitwerking bleek dat de waarnemers bij de toegangsgedul en bij de loopbrug een beperkte overlap hadden. Het betrof de vogels die via de toegangsgedul naar de slaappleats vlogen. Bij de uitwerking zijn de tellingen van de gedul door de waarnemers bij de loopbrug buiten beschouwing gelaten.

Bij de waargenomen aantallen bestaat altijd het risico dat de soorten niet goed op naam gebracht worden, omdat de waarnemers met tegenlicht werken of omdat er grote gemengde groepen arriveren. De waarnemers aan de noordkant hadden vlak na 16.00 uur drie groepen van ieder duizend vogels die uit het noorden kwamen aanvliegen. Deze groepen bleken voornamelijk uit één soort meeuwen te bestaan, maar ongetwijfeld kunnen hier andere meeuwen tussen gezeten hebben. Hier moet dan zeker aan zilvermeeuwen gedacht worden, aangezien er meer zilvermeeuwen zijn weggevlogen dan dat er zijn gearriveerd.

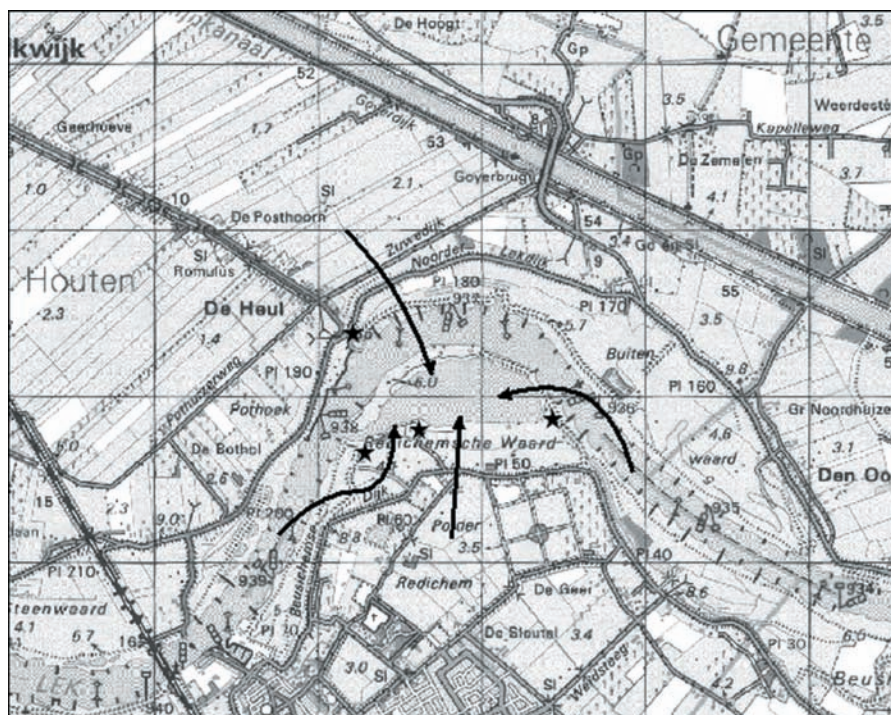
De resultaten wijzen er op dat er ruim 14.000 meeuwen op de zandafgraving hebben geslapen, waarvan 7.900 kokmeeuwen en 6.200 stormmeeuwen. Van meeuwen is echter bekend dat er 's nachts nog verplaatsingen kunnen optreden. Hierbij kunnen verplaatsingen naar andere waterplassen optreden, maar ook kunnen de vogels uitwijken naar de platte daken van bedrijven op industrieterreinen (Lensink et al. 1970).

Het totaal van 14.000 vogels ligt flink boven de aantallen die in de jaren zeventig en tachtig op de zandafgraving werden geteld. Bij het tellen van grote groepen vogels moet rekening worden gehouden met een flinke telfout. Niet iedereen is even ervaren in het tellen en bij het arriveren van 3.000 meeuwen binnen een paar minuten moet de teller snel beslissen welke vliegroule wordt genomen, welke soorten er langs vliegen en in welke aantallen. Door met veel waarnemers te werken, die elkaar bovendien controleren (gezamenlijk de soort en het aantal bepalen) moeten de aantallen toch redelijk betrouwbaar zijn. In de Avifauna van Midden Nederland (Alleyn et al. 1971) wordt aangegeven dat er in de jaren zeventig tot 8.000 kokmeeuwen op de zandafgraving kunnen slapen. Onze aantallen stemmen daar goed mee overeen. Van den Bergh et al. (1979) geven aan dat het aantal stormmeeuwen op slaappleatsen langs de rivier aanzienlijk achterblijft bij de kokmeeuw. In 1999 werden tijdens de landelijke januari-telling 48.778 kokmeeuwen geteld langs de grote rivieren en 19.297 stormmeeuwen. Dit wijst op een grote overmaat aan kokmeeuwen. Bij deze telling werden er in Utrecht 20.807 kokmeeuwen en 18.164 stormmeeuwen geteld (Voslamber et al. 2000). Onze gegevens laten zien dat een groot deel van de meeuwen op de slaappleats uit Utrecht komt en dat bijna de helft van de vogels uit noordelijke richting uit kokmeeuwen bestaat en iets meer dan de helft uit stormmeeuwen. Dit verklaart waarom er zoveel stormmeeuwen op de zandafgraving slapen, ondanks het relatief lage aantal overdag langs de rivieren. Het grotere aantal meeuwen op de slaappleats in 1999 ten opzichte van eerdere jaren lijkt vooral veroorzaakt te worden door een toename van stormmeeuwen afkomstig uit Utrecht die op de zandafgraving slapen. In tegenstelling tot in de jaren tachtig komen nu de meeste vogels (vooral stormmeeuwen) uit het noorden aangevlogen en zijn de andere vliegrichtingen ondergeschikt.

Januari 2007: nieuwe telling

Er zijn plannen om deze winter met de vogelwerkgroep opnieuw een meeuwentelling uit te voeren. Er zijn nu in de uiterwaarden nieuwe plassen ontstaan (Steenwaard, de plas tegenover de Kerswerf), waardoor er voor de meeuwen meer mogelijkheden zijn om te slapen. De telling is van belang, omdat er plannen zijn de zandafgraving te gaan gebruiken als passantenhaven. Mensen die mee willen tellen, zijn van harte welkom.

Door de volgende personen werd aan de telling in 1999 meegewerkt : Jan-Dirk Buizer, Theo Boudewijn, Paul van Veen, Marjan Schutte, Louis van Oort, Gerben Mensink, Joost Rinck, Annette van Berkel en Saskia Janssen. Dankzij hun inzet was het mogelijk om een schatting te maken van het aantal slapende meeuwen op de zandafgraving.

Figuur 1. De waarneemposten zijn met sterren aangegeven. De belangrijkste vliegrichtingen zijn eveneens aangegeven. Met de klok mee zijn dit: noord, zuidoost, zuid en zuidwest.

Literatuur

- Alleyn W.F., L.M.J. van den Bergh, S. Braaksma, T.J.F.A ter haar, D.A. Jonkers, H.N. Leys & J. Van der Straaten, 1971. *Avifauna van Midden-Nederland*. Van Gorcum & Comp., Assen.
- Bergh L.M.J. van den, W.G. Gerritse, W.H.A. Hekking, P.G.M.J. Keij & F. Kuyk, 1979. *Vogels van de grote rivieren*. Spectrum, Utrecht.
- Bijlsma R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen, 2001. *Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2)*. GMB Uitgeverij/ KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Lensink R., S. Dirksen & J. Van der Winden, 1997. *Watervogels op de toekomstige plas in Meerhoven in de nabijheid van vliegveld Eindhoven*. Rapport 97.30. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Voslamber B., E. Van Winden & M. Van Roomen, 2000. *Midwintertelling van watervogels in Nederland, januari 1999*. SOVON-monitoringrapport 2000/02.

De Natuur- en Vogelwacht Culemborg (NVWC)
is op zoek naar enthousiaste vrijwilligers
voor het versterken van
de

Vogelwerkgroep (VWG) Tellers voor de watervogeltelling

De noord- en zuidoever van de Lek worden in de wintermaanden maandelijks geteld op de aanwezige watervogels in de uiterwaarden. In een team van minimaal twee personen rijd je per auto langs de dijk en tel je alle watervogels die je ziet.

Vereisten: basiskennis van watervogels.

Duur: een zaterdagochtend per maand van september t/m april (8 x per jaar).

Het hebben van een auto is geen vereiste, carpoolen is gebruik.

Inlichtingen en aanmelden bij:

Marcel Kok, op
Marcel.Kok@mnp.nl

Periode: september - oktober 2006

VAN DE Leesplank

door Leo van der Kooij

In de afgelopen maanden zijn weer de nodige tijdschriften binnengekomen bij de NVWC. Hieronder vindt u van de bladen die van september tot en met oktober binnenkwamen een korte schets van de meest interessante artikelen.

Altenatuurtje

In 't Altenatuurtje zijn twee artikelen opgenomen die verslag doen van twee door vrijwilligers uitgevoerde vogelbeschermingsprojecten. Het is altijd interessant om te lezen hoe elders in het land gewerkt wordt en resultaten behaald worden. Lees daarom over het gierzwaluwenproject in Dussen (blz.25-27) en over de weidevogelbescherming in het land van Altena (blz.39-41 verslag van het jaar 2006). Bemoedigend is het feit dat de activiteiten weer gegroeid zijn en de resultaten verbeterd. In de rubriek "waarnemingen" wordt melding gemaakt van een groep van 140 ooievaars op 25 augustus en 245 op 26 augustus 2006. Zou dit dezelfde groep zijn die op 23 augustus in ons werkgebied aan de Oude Hoevense Weg is waargenomen? Zie Hak-al 2006-4 blz.15.

Blad

Zomaar wat van de natuur genieten en er dan een mooi stukje over te schrijven. Gelukkig dat er nog steeds mensen zijn die dat kunnen. In Blad bewijst Jolijt Bannink dat zij(?) d.m.v. haar vlotte pen ons kan laten meegenieten van een wandeling die zij afgelopen zomer maakte door een stil stukje natuur in het Rivierengebied (blz.11-14).

Bomennieuws

De paardenkastanje, een overbeken- de en geliefde laan- en parkboom wordt sinds een aantal jaren geteisterd door een dodelijke ziekte. Het

betreft hier de zgn. bloedingsziekte. Onderzoekers hebben nu definitief vastgesteld dat een bacterie de primaire oorzaak van deze ziekte is. Inmiddels blijkt dit jaar al 40% van alle paardenkastanjes in Nederland aangetast te zijn. Helaas zijn er nog geen afdoende bestrijdingsmiddelen beschikbaar. Lees hierover in Bomennieuws op blz.21. Het tragische lot van de paardenkastanje heeft een groot aantal dichters geïnspireerd om een gedicht aan deze boom te wijden. De gedichten zijn gebundeld in een boek met de naam "Kastanjedichten" dat onlangs gepubliceerd is (zie blz.11).

Knipselkrant

Veel nieuws in de Knipselkrant over de illegale handel in beschermde vogels en andere bedreigde in- en uitheemse diersoorten. Nu is gebleken dat de bestrijding van deze kwalijke handel tot voor 10 jaar redelijk succesvol is geweest. Zoals zo vaak gebeurt, blijkt ook hier behaald succes een reden om de zaak weer op zijn beloop te laten. Het gevolg laat zich raden. De illegale handel is weer fors toegenomen en zelfs zodanig dat Nederland een vrijplaats voor dit soort praktijken is geworden. Uit alle macht probeert de AIVD het tij te keren (zie blz. 10 en 11)

De Kruisbek

In de Kruisbek staat op blz. 1 tot en met 7 een overzicht van de kolonievogels en zeldzame broedvogels in 2005 in de provincie Utrecht. Positief nieuws valt te melden over o.a. Aalscholvers, Blauwe reigers, Huiszwaluwen, Ooievaars en Nachtzwaluwen. Van de Roerdomp, de Kwartel en de Tapuit zijn in 2005 geen broedgevallen gemeld. De Grauwe klauwier had voor het eerst sinds jaren weer een territorium. Ook wordt er op blz. 14 tot en

met 16 verslag gedaan van de roofvogeltelling in de winter 2005/2006. De buizerd had een gemiddeld jaar (64 stuks in Nieuwegein/IJsselstein) maar de torenvalk is ook dit jaar weer achteruit gegaan. Sinds het begin van de tellingen was het aantal torenvalken nog nooit zo laag geweest.

De Levende Natuur

De schijnwerper wordt gericht op de grote modderkruiper. In de ons omringende landen is deze bijzondere vis bedreigd tot zelfs ernstig bedreigd. Uit onderzoek is gebleken dat de grote modderkruiper zich in ons rivierengebied redelijk weet te handhaven. Desondanks zijn er maatregelen nodig om het voortbestaan van het dier te verzekeren. In het artikel wordt beschreven wat er nodig is en hoe dit het beste gerealiseerd kan worden. De laatste tijd is er veel te doen over het jacobskruiskruid. Vooral boeren maken zich zorgen over het oprukken van deze voor het vee giftige plant. De roep om bestrijding is ook tot politici doorgedrongen. De gemeente Geldermalsen heeft onlangs een bestrijdingsverplichting afgekondigd. Is al die heisa wel nodig? Op blz. 214-216 kunnen we lezen dat "Niets doen loont bij jacobskruiskruidplaag".

Lutra

In Lutra gaat het o.m. over zeezoogdieren in de zuidelijke Noordzee. In het artikel hierover op blz. 3 tot en met 8 wordt de bruinvis buiten beschouwing gelaten. Na deze kleine walvisachtige is de witsnuitdolfijn de meest voorkomende, residente soort. De meest voorkomende zwervers zijn de tuimelaar en de griend. Een volgend artikel gaat over de populatieontwikkeling van zoogdieren in het stadspark Schothorst in Amersfoort. Dit landgoed lag tot 1985 buiten de bebouwing, maar is sindsdien op een 500 meter brede corridor na helemaal door nieuwbouw omgeven. Is er sprake van een eilandeffect? Reeën komen er al niet meer in voor. Er zijn ook, met name voor hazen en konijnen, effecten waargenomen.

Mooi Gelderland

Het Geldersch Landschap gaat zich sterker richten op het weer tot leven brengen van het "Aloude verband tussen landbouw en natuur". Dit blijkt uit het artikel op blz. 6 tot en met 8 in Mooi Gelderland.

NVL-Nieuwsbrief

Zuidelijke libellen rukken op in Nederland, lezen we in het artikel op blz. 7 en 8 in de NVL-nieuwsbrief. Goed nieuws valt er te melden over de sierlijke witsnuitlibel die sinds 1970 niet meer in Nederland was waargenomen. Afgelopen zomer werd een paartje copulerend en eiafzettend bij de St. Pietersberg in Zuid Limburg ontdekt. Ook met de Gaffellibel gaat het beter gezien de ontdekking van een tweede populatie langs de Swalm, wederom in Limburg dus. Maar ook uit Drenthe komt verheugend libellennieuws (zie blz. 11)

Terra

De razendsnelle economische ontwikkeling in China gaat zwaar ten koste van het milieu. Hoe erg het nu geworden is in Beijing, waar in 2008 de Olympische Spelen gehouden gaan worden, staat te lezen in Terra.

Van Nature

Het legendarische Beekbergerwoud gaat herrijzen als het aan Natuurmonumenten ligt. Dat staat vermeld in Van Nature nummer 10. Tweeduizend keer zo groot is het laatste grote oerbos in het Europese laagland. Het is het Bialowiezawoud op de grens van Polen en Wit-Rusland. Op blz. 4 in Van Nature nummer 9 lezen we hoe dit woud van 200.000 ha. beter beschermd zal gaan worden. Liefhebbers van het Naardermeer, en dat zijn we toch allemaal, kunnen opgelucht ademen nu de plannen voor een snelweg vlak langs het oudste natuurreservaat van ons land zijn afgeblazen. (blz. 1 nr.9).

SOVON-nieuws

Een inhoudelijk sterke nieuwsbrief van SOVON district Gelderland is o.a. gewijd aan de broedvogels van de Veluwe, de voedselkeuze van

Ransuilen (opmerkelijk veel zangvogels) en de telling van grauwe ganzen en kuifeenden (blz.5).

Zoogdier

Van eikelmuis tot dolfijn is het soortenspectrum dat deze keer in Zoogdier aan bod komt. Op blz. 18 staat vermeld dat door wetenschappelijk onderzoek op DNA onomstotelijk is komen vast te staan dat de in 1999 bij Nijmegen gevangen kat een Europese wilde kat is. De terugkeer van dit roofdier na 16! eeuwen van afwezigheid is hiermee een feit.

Uitgaven

Tot slot van deze rubriek wil ik twee uitgaven bespreken die inmiddels in het boekenbestand van onze bibliotheek zijn opgenomen.

Alle Vogels Verzamelen! Betreft een verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 1 oktober 2005 door Gert Ottens. Op blz. 8 zien we op een mooie foto de Vogelwerkgroep en de Jeugdgroep van onze vereniging aan het werk op de telpost. Het bijschrift luidt: "Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst" en zo is het maar net.

Ontwikkelingen in het Noordelijk Deltagebied, een Argus themaspecial. In dit met veel foto's verluchte boekje worden door acht auteurs verschillende natuurontwikkelingsprojecten op en rond de Maasvlakte besproken.

Alle besproken tijdschriften zijn weer in de lectuurbak gezet. Iedereen is van harte uitgenodigd om wat van zijn gading is te bekijken. Mee naar huis nemen kan pas als de volledige jaargang van het gewenste tijdschrift in de bibliotheek is opgenomen.

De ontvangen tijdschriften:

t Altenatuurtje (Land van Altena) 26e jaargang nr. 1, oktober 2006

Blad (IVN- Tiel) 18de jaargang nr. 3, herfst 2006

Bomennieuws (Bomenstichting) 31e jaargang nr.3, herfst 2006

De Dompfoorn (Vijfheerenlanden) 40e jaargang nr.3, september 2006

Knipselkrant (Faunabescherming) 30e jaargang nr.4, september 2006

De Kruisbek (Vogelwacht Utrecht) 49e jaargang nr.4, september 2006

De Levende Natuur 107de jaargang nr.5, september 2006

Lutra (Ver. Zoogdierkunde en -bescherming) 49e jaargang nr.1, september 2006

Mooi Gelderland (Geldersch Landschap) 3de jaargang nr.3, herfst 2006

Natuurbehoud (Natuurmonumenten) 37e jaargang nr.3, herfst 2006

NVL-Nieuwsbrief (Ver. Libellenstudie) 10de jaargang nr.3, september 2006

Terra (Stichting. Natuur en Milieu) 2de jaargang nr.5, augustus 2006

Van Nature (Natuurmonumenten) 16de jaargang nrs.9 en 10, september en oktober 2006

SOVON-nieuws uit de provincie Gelderland nr.2, september 2006

Vogels (Vogelbescherming) 26e jaargang nr.4, najaar 2006

Zoogdier (Ver. Zoogdierkunde en -bescherming) 17de jaargang nr.3, september 2006

Het insectenjaar 2006

door Kars Veling

Het was weer een bijzonder jaar voor de insectenliefhebbers. Vooral de libellen trokken de aandacht. Deze dieren zijn nogal mobiel en verschijnen dus vrij vaak op 'nieuwe' plekken. Als er dan ook nog eens extra op de dieren gelet wordt, zijn er allerlei verrassende waarnemingen. Ook andere insecten trokken in 2006 de aandacht. Een korte impressie.

Vroeg en laat

Vooral bij vlinders is er sprake van fenologisch onderzoek, dat wil zeggen: letten op de eerste en laatste waarnemingen van een soort in een jaar. In het voorjaar was het erg laat allemaal, tenminste als je het vergelijkt met de afgelopen vijf jaar. Eigenlijk was het een normaal voorjaar, met tot in maart gewoon lage temperaturen en pas in april de eerste echte warme perioden. Dat is ook te zien aan de waarnemingen: veel soorten zijn weken tot bijna anderhalve maand later gezien dan de afgelopen drie tot vier jaar.

Tabel 1 De eerste waarnemingen zoals doorgegeven aan en verzameld op www.nvwc.nl

Soort	Datum 2006	Plaats	Waarnemer
Zwartsprietdikkopje	22-07-2006	Baarsemwaard	Kars Veling
Groot Dikkopje	16-06-2006	Regulieren	Kars Veling
Koninginnepage	13-05-2006	Einde Weidsteeg	Paul van Veen & Louis van Oort
Groot Koolwitje	21-04-2006	Goilberdingenstraat	Jouke Altenburg
Klein Koolwitje	9-04-2006	Akkerwinde	Kars Veling
Klein Geaderd Witje	21-04-2006	Wilhelminadreef	Jouke Altenburg
Oranjetipje	03-05-2006	Kooiweg	Jan Dirk Buizer
Gele Luzernevlinder	04-11-2006	Lekdijk Beusichem	Annette van Berkel & Kars Veling
Oranje Luzernevlinder	19-08-2006	Regulieren	Kars Veling
Citroenvlinder		Plantage	Jouke Altenburg & Jandirk Buizer
Kleine Vuurvvlinder	05-06-2006	Regulieren	Kars Veling
Boomblauwtje	20-04-2006	Tricht centrum	Peter van Horssen
Icarusblauwtje	28-05-2006	Baarsemwaard	Wiggert & Jouke Altenburg
Dagpauwoog	17-04-2006	Prins Hendrikstraat	Astrid Hoevenaars
Distelvlinder	13-05-2006	Goilberdingerwaard	Jandirk Buizer & Theo Boudewijn
Atalanta	05-05-2006	Put van Buren	Jouke Altenburg
Kleine Vos	05-04-2006	Baarsemwaard	Jandirk Buizer & Annette van Berkel
Gehakelde Aurelia	26-03-2006	Tricht, achtertuin	Karin Verspui
Landkaartje	08-06-2006	Regulieren	Annette van Berkel
Koevinkje	22-07-2006	Ronde Haven	Kars Veling & Annette van Berkel
Bruin Zandoogje	05-06-2006	Regulieren	Kars Veling
Bont Zandoogje	27-09-2006	Baarsemwaard	Co Sielhorst
Argusvlinder	13-05-2006	Goilberdingerwaard	Jandirk Buizer

Was het in het voorjaar een ouderwets jaar, het najaar bewees weer dat er toch echt een verandering van klimaat gaande is. De gemiddelde hoogste temperatuur in oktober was even hoog als in juni! Tot laat in het jaar werden dan ook insecten waargenomen. Op 4 november werden gamma-uil en atalanta gezien en zelfs een gele luzernevlinder. Dat was tevens de eerste registratie van deze soort in 2006 bij Culemborg. Ook houtpantserjuffers, steenrode heidelibel en paardenbijter werden nog tot ver in oktober gezien. De laatste soorten, die zelfs in november nog rondvlogen, waren gewoontegetrouw de bruinrode heidelibel en de atalanta.

Bijzondere zwervers boven de tuin

Op 26 augustus had Berry Lucas een grote oranje vlinder boven zijn tuin zien vliegen en dat kon bijna niets anders zijn dan een keizersmantel. Een paar dagen later keek Gerrit Jan Klop in EVA Lanxmeer even naar buiten en hij zag een andere zeldzaamheid langskomen, de rouwmantel. Helaas zijn er van deze spectaculaire waarnemingen geen foto's gemaakt.

Noordse witsnuitlibel. Foto: Co Sielhorst.

Tangpantserjuffer het legapparaat. Foto: Annette van Berkel.

Wat een libellen

Voor de libellen was het een bizar jaar. Dat komt zeker door de beesten zelf, die blijkbaar nogal zwerven, maar het komt ook zeker doordat Co Sielhorst onze club is komen versterken. Co heeft een arendsoog en is veel te vinden in het Tichelterrein van Buren, op zoek naar libellen, en heeft daar dan ook de nodige leuke soorten aangetroffen. Het begon met de noordse witsnuitlibel. Deze venbewoner is nog niet eerder in de Betuwe waargenomen en hoort hier ook eigenlijk niet thuis. Toch zat hij in mei bij de recent gegraven plasjes bij de Put van Buren. Een paar weken later, in juni, vond Karin Verspui daar een tangpantserjuffer en in oktober had Co weer

(L.) Zuidelijke heidelibel. Foto: Co Sielhorst.

(R.) Glassnijder. Foto: Kars Veling.

twee leuke soorten in de vorm van de zuidelijke heidelibel en de zuidelijke glazenmaker, ook beide in het Tichelterrein. Die laatste twee zijn echte zwervers en blijken in 2006 op meer plaatsen in het land te zijn gezien. Of het komt tot vestigingen van deze soorten in onze omgeving, is nog maar de vraag.

Groenmetallic prachtbeesten

Een soort die wel hoogstwaarschijnlijk een populatie in ons werkgebied heeft gekregen, is de smaragdlibel. Ook weer in het Tichelterrein vond Jouke begin mei meerdere jonge beesten. Uiteindelijk zijn er meer dan tien bij elkaar gezien en bleven ze wekenlang aanwezig. Om nog maar even bij dat terrein te blijven: ook de glassnijder, de bruine winterjuffer en de plasrombout zijn hier vaste klanten. Naast libellen zijn er ook leuke vlinders in het Tichelterrein gezien.

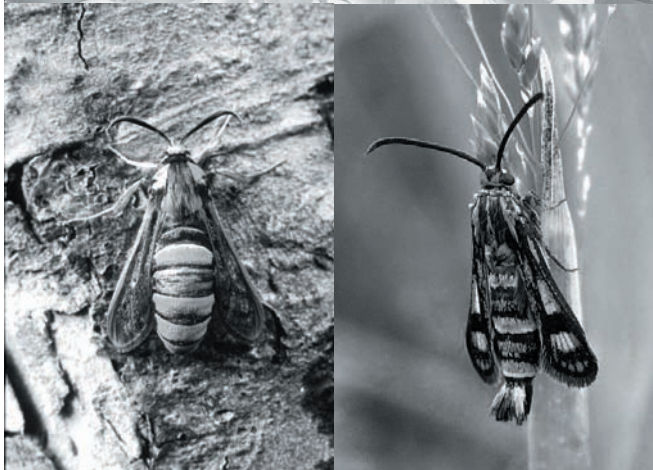

(L.) Smaragdlibel en bruin blauwtje (R.). Foto's: Kars Veling.

In mei en in augustus vlogen er koninginnepages en het is waarschijnlijk dat die zich er ook hebben voortgeplant. De waardplant wilde peen is er in ieder geval volop aanwezig. Een andere leuke soort was het bruin blauwtje dat zich tussen de Icarusblauwtjes bevond. Of het hier om een zwerver gaat of om voortplanting zullen we af moeten wachten. De waardplant van deze vlinder, reigersbek en ooievaarsbek, is zeker niet dik gezaaid in het gebied.

Kevers in de Regulieren

Wim Rubers is bezig geweest met een soortgroep waar de NVWC'ers nog niet zoveel naar kijken: kevers. In de Regulieren blijken heel wat soorten voor te komen en Wim heeft daar fraaie foto's van gemaakt. Soorten die hij er aantroef, waren bijvoorbeeld: de roodkopvuurkever, de muskusboktor en de schilpadkever. Naast de kevers ontdekte hij trouwens

(Boven) Muskusboktor. (Linksonder) Hoorbaarvlinder.

(Rechtsonder) Wolfsmelkwespevlinder. Foto: Wim Rubers.

daar ook nog de fraaie hoorbaarvlinder. De rups van deze vlinder leeft drie tot vier jaar in het hout van wilgen en populieren. De vlinder zelf lijkt inderdaad op een gigantische wesp. Een kleinere wespevlinder die ook door Wim is ontdekt dit jaar is de wolfsmelkwespevlinder. Deze schitterende vlinder werd gevonden op heksenmelk in de Redichemse waard. Het is een zeer zeldzame soort in Nederland die vooral in het rivierengebied thuishoort. Ook de stadsreus doet alsof hij een wesp is. Dit is een heel forse zweefvlieg met een prachtig felgele voorzijde van de kop. Jandirk Buizer vond er een in zijn tuin op de Voorkoop.

Gele luzernevlinder. Foto: Kars Veling.

Tot slot

De Hak-al wordt zo langzamerhand te klein voor alle insectenwaarnemingen die worden doorgegeven. Naast al het bovenstaande waren er ook veel oranje luzernevlinders aanwezig en heeft bijna iedereen wel een of meer kolibrievlinders in de tuin gehad. De koninginpage is ook in een tuin gezien (Gerben Overweg in de Dahliastraat) en ook veel libellen bleken in tuinen van NVWC'ers te worden gevonden. Over tuinen gesproken: verspreid door het werkgebied is de zuidelijke boomsprinkhaan in tuinen gezien. Deze soort is pas een jaar of tien bekend uit Nederland, maar hij lijkt zich al flink te hebben verbreid. Voor de zwervende heidelibel moet je wel echt de uiterwaard in. In de Baarsewaard zijn gedurende het jaar meerdere van deze opvallende libellen gezien. Over nachtvlinders hebben we het nog niet eens gehad, maar daarover is in de vorige Hak-al al uitgebreid geschreven. De waarnemingen uit dit overzicht zijn afkomstig van de volgende NVWC'ers, waarvoor ik ze hartelijk dank: Jouke Altenburg, Annette van Berkel, Jandirk Buizer, Marieke Deurloo, Astrid Hoevenaars, Peter van Horssen, Gerrit Jan Klop, Leo van der Kooij, Berry Lucas, Gerben Overweg, Loes Plaisier, Wim & Carla Rubers, Jaap & Ank Schots, Co Sielhorst, Nicolien Stark, Paul van Veen, Kars Veling, Karin Verspui, Martiene Kriesch. En voor alle anderen: geef je waarnemingen ook door aan de NVWC!

Zuidelijke boomsprinkhaan.
Foto: Kars Veling.

Nieuws van de nestkastenwerkgroep

door Leo van der Kooij

Enkele jaren geleden namen Frans Waroux en schrijver dezes het initiatief om de nestkastenwerkgroep van onze vereniging weer wat leven in te blazen. Inmiddels zijn we weer een paar jaar verder. Onze activiteiten breidden zich langzaam uit. Momenteel zijn we met een groep van zeven vrijwilligers een paar keer per jaar actief in het veld.

Ons werk houdt in dat we de nestkasten die we zelf geplaatst hebben, controleren op broedgevallen en na het broedseizoen schoonmaken, repareren of vervangen. We doen er dus zoveel mogelijk aan om het bestand op peil te houden en waar mogelijk en wenselijk nog uit te breiden. Het bestand van dit jaar is dertien kasten voor torenvalken, zes kasten voor bosuilen en vijf kasten voor kerkuilen. We denken dat er nog ruimte is voor drie torenvalkkasten en twee bosuilkasten. In de drie jaar dat wij actief zijn, hadden we het meeste succes met de bosuilen. Minimaal twee en maximaal drie kasten werden door bosuilen bewoond. Vijf jonge uilen zijn door Dick Jonkers geringd. Bij de torenvalken werd er maar weinig succes behaald. In 2005 hadden we een broedgeval. Uitgerekend die kast waarin gebroed werd, moesten we verwijderen omdat de boom waarin de kast was opgehangen gekapt moest worden. De bosuilenkasten die niet door deze vogels bezet waren, bleken wel in trek bij holenduiven. In één geval hebben we een kast leeggeschept, die bijna tot aan de vliegopening gevuld was met nestmateriaal. Vorig jaar was er zelfs een bosuilenkast "gekraakt" door een nijlgans. Bij de controle op 21 april van dat jaar vloog ma nijlgans met veel geraas vlak boven mijn hoofd de kast uit en bleek de nestruimte meer dan gevuld met negen(!) pas uitgekomen kuikens. De kerkuilkasten hangen alle op particuliere erven in (kap)schuren. Tot nu toe hebben er nog geen kerkuilen gebruik van gemaakt. Door een samenloop van omstandigheden konden we dit jaar niet alle kasten controleren. Mede omdat we inmiddels drie vrijwilligers erbij gewonnen hebben, hopen we het komende seizoen weer een dekkende controle te kunnen uitvoeren.

Subsidie

Een verheugend feit is dat onze vereniging een flinke subsidie ontving van het waterleidingbedrijf Vitens om op hun terrein en in de aanliggende EVA-wijk een groot aantal nestkasten te plaatsen. Het gaat hier om allerlei typen kasten, onder meer voor mezen, huismussen, boomkruipers, vliegenvangers, steenuilen en winterkoningen, maar ook voor vleermuizen. Voor de boerenzwaluw zullen wij onder een van de bruggen over de vijvers zogenaamde nestplankjes aanbrengen. Hiernaast is er ook nog ruimte voor een bosuilen- en een torenvalkenkast, terwijl er ook nog een

plek voor een ooievaarsnest is gereserveerd. In totaal gaat het om zo'n 35 kasten. In de maanden november 2006 tot en met februari 2007 gaan we aan de slag om de nestkasten te maken. Hierbij kunnen we iedereen gebruiken die met zaag, boor, hamer en schroevendraaier kan omgaan. Als alle kasten klaar zijn gaan we ze op die plekken, die door ons al uitgezocht zijn ophangen. We streven er natuurlijk naar om vóór het broedseizoen de gemaakte vogel- en vleermuiswoningen geplaatst te hebben. Van de vorderingen van dit project en van onze lopende activiteiten zullen wij in de Hak-al regelmatig verslag uitbrengen.

Bent u enthousiast geworden om ons team te versterken, aarzel dan niet en geef u op bij mij (l.p.vanderkooij@wanadoo.nl) of kom even langs op onze vaste werkochtend op iedere woensdag in de Ketelvink. Een lekker bakje koffie staat er dan in ieder geval voor je klaar.

Foto's: Ruud Post.

door Ellen Geleedst

Waar komt die naam vandaan

Kraanvogel

In het najaar hebben we er ook in ons rivierengebied kans op: overtrekkende kraanvogels. Tot op het moment van schrijven zijn er in onze kontrijen nog geen kraanvogels waargenomen, voor zover ik kon achterhalen. De kans op 'kranen' is in het oosten van Nederland en in Limburg ook vele malen groter dan bij ons. Maar het kan wel, bij oostenwind in het najaar.

Behalve dat het mooie vogels zijn om te zien, hebben ze ook een prachtig védragend geluid. Het ene boek omschrijft het als: "kruu-oe", een ander als "krrroe krrro". Geluiden moet je blijkbaar horen, niet omschrijven. Toch is dat geluid wel van belang bij het verklaren van de naam. 'Kraan' lijkt niets te maken te hebben met een doodgewone kraan (van: "kunnen jullie door een waterkraan"). En ook niet met een hijswerktuig (zoals het kraanwagentje van Pluk van de Petteflet). Aristoteles noemde kraanvogels tezamen "geranos". Hieruit is de Oudhoogduitse naam "Chranuh" ontstaan, als klanknabootsend woord. Van dat Duitse woord komt dan weer het Middelnederlandse "Crâne". En dan is het nog maar een klein stapje naar 'kraanvogel'. Gewoon een verbastering van de klanknaboetsing, dus.

De wetenschappelijke naam voor de kraanvogel is 'Grus grus'; ongetwijfeld ook vanwege de klank. Dat geluid moet toch wel iets heel bijzonders zijn, als het in allerlei namen terugkomt. Een vermeldenswaardig feit is dan ook dat burgemeester P.A. Hens van de gemeente Valkenburg eens een raadsvergadering liet stilleggen toen het geluid van overvliegende kraanvogels klonk. Bijzonder genoeg om daar met elkaar even naar te luisteren, blijkbaar.

Ook uit de literatuur zijn er voorbeelden genoeg van schrijvers die werden geïnspireerd door kraanvogels en hun geluid. Al rond 800 v. Chr. dichtte Homerus in zijn beroemde 'Ilias' over indrukwekkende zwermen kraanvogels, die voor de winter wegvlogen en met luid geroep de zee overstaken. Schiller schreef 'Die Kraniche des Ibykus'. En niemand minder dan onze vaderlandse dichter Staring dichtte 'Op het gezicht van trekkende kraanvogels'. Enkele regels daaruit:

Zo kwam van ver een vreemd gerucht,
zo kwam een lange kranenvlucht
en hield naar 't wijkend avondlicht
het spitse van heur schaar gericht.

Tot slot nog een ander vermeldenswaardig feit. Kraanvogels leven na de broedtijd in groepsverband. Zo'n 'bijeenkomst van kraanvogels' werd in het Latijn, als afgeleide van de naam Grus grus, wel 'congressus' genoemd. Zo is niet alleen de naam 'kraanvogel' weer verklaard, maar ook ons populaire

woord 'congres'. Youp van het Hek zei het al: een congres is goed voor de eigenwaarde van mensen. Ik citeer even één van zijn brieven gericht aan koningin Beatrix (uit: 'Majesteit'):

Uw land wordt echt te klein. Dat bleek afgelopen week op het hondenpoecongres in de Rotterdamse Doelen. De Nederlandse Vereniging van Reinigingsdirecteuren deed met deze bijeenkomst een poging om het hondenpoepprobleem een prominenter plek op de politieke agenda te geven. Het woord 'congres' klinkt goed. Henk Terborg, milieuambtenaar van de gemeente Veenendaal, telt nu ook mee. Hij had een congres. Het hele woonerf heeft minstens twee keer per jaar een meeting, cursus of seminar en Henk was nog steeds een congresloze sukkel met een broodtrommeltje. Maar nu hoort Henk er ook bij. Henk had een heuse hondenstrontmeeting. Schitterend.

Tot zover Youp. Het mooiste is dus een congres over kraanvogels. Dan is de cirkel weer rond. Misschien een idee voor Sovon of de Vogelbescherming.

Kraanvogel. Foto: www.reugenurlaub.de

Portret van een haarbal

door Annette van Berkel

Wel eens zo'n dotje haren van een ontzettend lelijk oranje tapijt zien liggen? Wel, het overkwam mij afgelopen september. De buurjongen had hem gevonden en meegenomen en naast de voordeur gelegd voor zijn moeder. "Een rups, mam", was het commentaar. Moeder keek ernaar en zei hem dat vieze stukje stof weg te gooien.

Ik stond aan de andere kant van de heg en u snapt dat mijn nieuwsgierigheid was geprikkeld. Deze jongen keek meestal beter dan zijn moeder dus ik vroeg over de heg of ik de 'rups' mocht zien. Wat ik zag, verbaasde mij zeer. Dat een rups? Een stukje lelijk jaren-'70-oranje tapijthaarbal lag daar. Een beetje rond dat wel.

Bont schaapje-rups opgerold. Foto: Annette van Berkel.

Bont schaapje-rups op weg naar overwinteringsplek.
Foto: Annette van Berkel.

'Bont schaapje'

Voor een haarbal was hij echter toch wel erg symmetrisch. En er zaten toch wel erg leuke zwart-witte vlekjes op in een rij. Haarballen hebben nooit iets in een rij. Dus misschien was dit toch wel een rups. Maar zo opvallend anders dan de meeste rupsen: als het een rups was, moest hij wel erg makkelijk te vinden zijn in een naslagwerk. Dat bleek: binnen enkele minuten hadden een hele schare kinderen en ik hem gevonden in ... 'Acronica aceris' oftewel in goed Nederlands: het 'bont schaapje'. Nadat we de bijbehorende vlinder opgezocht hadden (een voor kinderogen saai grijs geval) ebde de aandacht snel weg. Ik mocht de rups wel meenemen. In mijn tuin was het beest na een klein half uur overtuigd dat het gevaar geweken was. Hij ontrolde zich tot een fraaie geeloranje-harige snelwandelaar. Hij is zich ergens tussen mijn planten en dode takken gaan verpoppen, denk ik.

Leven van een bont schaapje

Het bont schaapje is door mijn buurjongen gevonden onder een van de esdoorns in de straat. Het was een volwassen rups die net uit de boom gekomen was om zich te gaan verpoppen. De rupsen van het bont schaapje eten volgens de boeken diverse soorten bomen zoals eik, berk, spaanse aak, paardenkastanje, linde en esdoorn (!). Allemaal bomen die veel voorkomen in het stedelijk gebied. De rups leeft van juni tot in oktober in de boomkroon en doet geen moeite zich te verbergen. Door zijn harigheid is hij niet erg aantrekkelijk voor de meeste rupseneters. De meeste rupsenliefhebbers zoals koolmezen hebben liever 'blote' rupsen. Dat we hem toch weinig zien, heeft waarschijnlijk te maken met ons gebrek aan onderzoek van boomkronen. In Nederland is het een gewone soort die verspreid over het hele land voorkomt.

Volwassen bont schaapje

De rups zocht in mijn tuin naar een overwinteringsplek. Het beest zoekt oud dood hout, knaagt daar een gang in en spint die aan de opening dicht. In de holte verpoppt hij en overwintert daar. In de loop van april tot ergens in september komt de vlinder tevoorschijn: een grote grijze uil met fijne grijszwarte patronen. De vlinder komt op licht af dus wellicht zie ik hem in 2007 naast de voordeurlamp terug!

Natuurcompensatie voor de verbreding van de A2: het 1e project is gestart

Nieuwe natuur in en om Culemborg

Foto's & tekst door Mike van der Linden

Vorig jaar berichtte ik dat Rijkswaterstaat als compensatie voor de natuurwaarden die bij de verbreding van de A2 verloren gaan, een aantal nieuwe natuurterreinen rondom Culemborg gaat aanleggen.

Een klein jaar geleden is de eerste officiële schop de grond in gegaan voor de aanleg van een natuurterrein in het kleine stukje Culemborg over de A2, bij Bradaal. De toenmalige wethouder Jan Greven was toen de kraanmachinist. Een paar weken geleden nam dan eindelijk een aannemer zijn taak op zich en begon zo met het echte grondverzet. Hierbij een paar 'sfeerbeelden' van de inrichting, steeds met de A2 op de achtergrond. Het is moeilijk voor te stellen dat hier gevarieerde natte natuur moet komen, met amfibieën en rietvogels en al wat daarbij hoort als doelsoorten. Een paar poelen zijn natuurlijk al wel te onderscheiden, maar voor de rest is het nog een zwart-grijze glibberige kleitoestand. Ik heb al wel ergens ijzerrijke kwel naar boven zien komen, dus dat belooft wel wat goeds. Misschien voor onze werkgroepen een leuk object om de ontwikkelingen in dit nieuwe natuurterrein een aantal jaren te volgen? Dit is het eerste compensatieterrein dat in het kader van de natuurcompensatie door Rijkswaterstaat wordt ingericht. Het ligt in de bedoeling dat op vrij korte termijn wordt begonnen met een tweede terrein, een kilometer of wat verderop richting Beesd. Als alles goed gaat, gaat de Vereniging voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer Tieler- en Culemborgerwaarden in beide terreinen het beheer voeren, en later ook nog in andere aan te leggen terreinen. Helaas zijn de onderhandelingen over de voorwaarden waaronder dit gebeuren gaat nogal tijdrovend en taai. Rijkswaterstaat betoont zich duidelijk een 'grote partij' en maakt soms rare wendingen in beslissingen, planning en aanpak. Maar de VANL Tieler- en Culemborgerwaarden houdt goede moed. En de natuurterreinen komen er in ieder geval.

Recreatie en toerisme in en om Culemborg

door Yme Jan Bosma

Omdat op 1 januari 2008 de Wet Openlucht Recreatie komt te vervallen, is het voor gemeenten van belang om een helder kampeerbeleid te hebben. Daarom heeft de Gemeente Culemborg door het bureau NL RNT een discussienotitie over recreatie en toerisme (wordt kadernota genoemd) laten opstellen. Deze nota is onder andere gebaseerd op interviews met sleutelpersonen. Naar aanleiding van de kadernota heeft de gemeente twee workshops (27-09 en 05-10) georganiseerd om met belanghebbende organisaties over dit onderwerp te discussiëren. De NVWC is bij beide workshops aanwezig geweest. Met behulp van bijvoorbeeld de uitkomsten van die workshops stelt de gemeente in oktober een aangepaste kadernota op en geeft in de maanden december en januari vervolgens iedereen de kans om daarop te reageren. Daarna zal de nota naar de gemeenteraad toegaan voor de definitieve besluitvorming.

De eerste workshop was bedoeld om helderheid te krijgen over de doelgroepen van het toeristisch beleid, over knelpunten en behoeften, over de identiteit van Culemborg als toeristische stad en over de ondersteunende organisatie. Belangrijkste uitkomst was dat Culemborg werd gezien als historische stad in een groene omgeving waar mensen uit Culemborg en omgeving goed moeten kunnen vertoeven. Als belangrijke ontwikkelingsmogelijkheden werden gezien: fiets- en wandelroutes, goede promotie, goede jachthaven (ligging aan de Lek tenslotte), aantrekkelijke entrees van de stad (groen, aantrekkelijke bebouwing), goede informatievoorziening (is nu slecht en niet gestructureerd door o.a. geen VVV) en activiteiten (denk ook aan Fort Werk aan 't Spoel). Om een en ander te realiseren is een goede samenwerking nodig tussen alle partijen (gemeente, horeca, Fransche School, campings enz.) in Culemborg. Nu weet vaak de een niet wat de ander doet.

De tweede workshop ging over de mogelijkheden van verblijfsrecreatie (m.n. kamperen) en de toegankelijkheid van het buitengebied. Binnen 10 tot 15 jaar worden er grote veranderingen verwacht omdat veel van de huidige boeren zullen stoppen en waarschijnlijk geen opvolger kunnen vinden. Momenteel kent 95% van de landerijen in agrarisch gebruik. Kleine campings, zoals de Hoge Kuil aan de Achterweg (0,5ha en 25 plekken), werden als mogelijkheid gezien, mits in de donkere maanden gesloten en goed passend in het landschap (groen en cultuurhistorisch). Eén grootschalige camping (naast Parc Beaugarde) zou misschien kunnen maar daarbij wel grote aandacht voor de belasting van het landschap. Uitbreiden van de jachthaven? Er is veel vraag naar ligplaatsen en Culemborg zou een sterker waterfront behoeven. Echter, de grens van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), de Lek met uiterwaarden, is nu de huidige grens van de jachthaven. Trouwens, er zal ook nog in een ander kader een discussie over de jachthaven gaan plaatsvinden. 2 raadsleden hebben het plan opgevat om de plannen rond de Veerweg (nu in de koelkast) verder vorm te geven. Als probleem werd ook nog de "disco" bij de afgraving in de Redichemse waard genoemd. Gepleit werd voor handhaving.

Van paardenhaartaailing tot oorlepelzwam

door Leo van der Kooij

Gele trilzwam.

Een van de succesnummers van de NVWC is de jaarlijkse paddenstoelenexcursie. Ook deze keer stond er weer een grote groep mensen 's morgens om 9.00 uur klaar bij De Ketelvink om onder leiding van de paddenstoelenkenners van de plantenwerkgroep op verkenning te gaan. Zoals elk jaar blijft het altijd een verrassing wat wij zullen aantreffen. Van het vorige jaar herinner ik mij de geweldige hoeveelheid amethistzwammen, ook bekend onder de naam rodekoolzwammen, die hele stukken bosbodem paars kleurde. Ook de bekende sprookjeszwam, de vliegezwam, was toen tot veler vreugde van de partij. Dit jaar zou het anders lopen.

twee centimeter doorsnede. Het hoedje is van onderen voorzien van een groot aantal stekeltjes, hetgeen er op wijst dat het zwammetje tot de groep stekelzwammen behoort.

Toen we op de parkeerplaats bij de Helenaheuvel waren uitgestapt, leek het in eerste instantie dat de oogst aan paddenstoelen schraal zou zijn. Toch bleek dit een verkeerde indruk. Het aantal paddenstoelen was dan wel wat onder de maat, maar de variëteit aan soorten maakte veel goed. Hierbij deed de speurneus van Paul Hoekstra goede diensten. Keer op keer kwam hij aanzetten met minizwammetjes op takjes en dennekegels. Tot vreugde van de overige deelnemers wist Wim Rubers menige vondst op naam te brengen. Zo konden wij kennismaken met de muizenstaartzwam, het plooiwieswaaiertje, het zemelig donsvoetje en de paardenhaartaailing. Een vondst die ons allemaal verrukte was de oorlepelzwam. Niet de allerkleinste, maar wel de spectaculairste van alle mini's. Het is wel een heel merkwaardig gevormde zwam die uitsluitend op liggende of begraven dennekegels groeit. Je moet je voorstellen een paar centimeters lang steeltje, enigszins gekromd met een zijdelings vastgehecht hoedje van een à

Roestvlekkenzwam.

soort	letter-code	soort	letter-code
<i>Amethistzwam (Rodekoolzwam)</i>	G,K,P	<i>Levermelkzwam</i>	K,P
<i>Berijpte russula</i>	G,K,P	<i>Melksteelmycena</i>	G,K,P
<i>Berkenzwam</i>	G,K,P	<i>Meniezwammetje</i>	K,P
<i>Blauwe kaaszwam</i>	G,K,P	<i>Muizenstaartzwam</i>	G,K,P
<i>Boompuist</i>	G,K	<i>Oorlepelzwam</i>	G,K,P
<i>Bruinsnedemycena</i>	P	<i>Oranje aderzwam</i>	G,K,P
<i>Dennenvoetzwam</i>	G,K,P	<i>Oranjegeel trechtertje</i>	G,K,P
<i>Dwergcollybia</i>	K	<i>Paardenhaartaailing</i>	G,K,P
<i>Eikentrilzwam</i>	G,K	<i>Paarse dennenzwam</i>	G,K,P
<i>Fijnschubbige boleet</i>	G,K,P	<i>Papilmycena</i>	K,P?
<i>Fluweelboleet</i>	G,P	<i>Radijsvaalhoed</i>	G,K,P
<i>Geelbruine plaatjeshoutzwam</i>	G,K,P	<i>Parelamaniet</i>	G,K,P
<i>Geelwitte russula</i>	G,K,P	<i>Parelamaniet, var. Annulusulphurea</i>	G,P
<i>Gele aardappelbovist</i>	G,K,P	<i>Parelstuifzwam</i>	G,K,P
<i>Gele korstzwam</i>	G,K,P	<i>Plooirokje</i>	G,K,P
<i>Gele trilzwam</i>	G,K,P	<i>Ploovlieswaaiertje</i>	G,K
<i>Geschubde inktzwam</i>	G,K,P	<i>Porseleinzwam</i>	G,K,P
<i>Geweizwam</i>	G,K,P	<i>Regenboogrussula</i>	G,K,P
<i>Gewone berkenboleet</i>	G,K,P	<i>Roestvlekkenzwam</i>	G,K,P
<i>Gewone franjezwam</i>	G,K,P	<i>Roodbruine slanke amaniet</i>	G,K,P
<i>Gewone krulzoom</i>	G,K,P	<i>Tweekleurige vaalhoed</i>	G,K,P
<i>Gewoon eekhoortjesbrood</i>	G,K,P	<i>Winterhoutzwam</i>	G,K,P
<i>Graskleefsteelmycena</i>	G,K,P	<i>Zemelig donsvoetje</i>	G
<i>Grauwe amaniet</i>	G,P	<i>Zwarte kluifzwam</i>	G,K,P
<i>Grijze buisjeszwam</i>	G,K,P		
<i>Groene anijstrechtterzwam</i>	G, K,P	<i>Een aantal soorten (nog) niet op naam gebracht:</i>	
<i>Grote sponszwam</i>	G,K,P	<i>Bekerszwam (Peziza sp.)</i>	
<i>Grote stinkzwam</i>	G,K,P	<i>Grauwstelige russula?</i>	G,P
<i>Helmmycena</i>	G,K,P	<i>Koeienboleet</i>	G,K,P
<i>Kastanjeboleet</i>	G,K,P	<i>Melkboleet</i>	G,K,P
<i>Kleverig koraalzwammetje</i>	G,K,P	<i>Oorzwammetje (Crepidotus sp.)</i>	
<i>Kruidige melkzwam</i>	G,P	<i>Zwartpurperen russula ?</i>	K,P

Miniatuur jusschep

De lichtbruine bovenkant van het hoedje is fluweelachtig behaard. Onder de loep lijkt het precies op een muizenvachtje. Ik vond het geheel nog het meest lijken op een miniatuur jusschep die omgekeerd met het uiteinde van de steel in een dennenappel gestoken was. De meesten van ons hadden nog nooit iets dergelijks gezien. Het was dan ook de eerste keer in al de jaren dat wij in de Kaapse bossen naar paddenstoelen op zoek gaan dat deze soort is waargenomen. Overigens was het aantal van twintig "nieuwe" soorten op onze lijst van dit gebied een heel goede score. Eén van die soorten was een boleet die we aanvankelijk voor een koeienboleet of een melkboleet hielden. Wim vond het toch de moeite waard om de paddenstoel in kwestie mee naar huis te nemen. En dat bleek een goede beslissing, want hij kon hem zodoende determineren als een fijnschubbige boleet. Nota bene een Rodelijstsoort en tevens een nieuwe soort op onze lijst. Zelf was ik erg ingenomen met een paar gele trilzwammen, als gele vaantjes op een stuk hout. Vooral ook omdat ik er een mooie opname van kon maken. (zie foto) In de buurt van deze zwammen zag iemand van ons een insect rondscharrelen. Het was een boskrekkel en ook die niet alledaagse verschijning werd uitgebreid bewonderd. Moet ik dan toch nog melding maken van een teleurstelling? Nu vooruit dan maar. Geen vliegezwam gezien tot grote teleurstelling van in ieder geval een van de deelnemers aan deze excursie.

Foto's. Leo van der Kooij

Verklaring van de lettercode

G verwijst naar het boek:
De grote paddenstoelengids voor onderweg
door Ewald Gerhardt (uitg. Tirion)

K verwijst naar het boek:
Paddestoelenencyclopedie door
Gerrit J. Keizer (Rebo productions)

P verwijst naar het boek:
Paddestoelen en Schimmels van West-Europa
door Roger Phillips (Het Spectrum)

Goed gezien!

Paul van Buchem fotografeerde in de warme septembermaand prachtige reuzenzwammen langs de Koesteeg nabij landgoed Mariënwaard. Wim Rubers weet over de reuzenzwam het volgende te melden: "Deze paddenstoel die een reuzenformaat heeft luistert naar de toepasselijke naam Reuzenzwam. Het is zonder meer onze grootste zwam en groeit op stronken en afgestorven wortels aan de voet van eik en beuk. Begin september waren er in het bos van Marienwaard exemplaren te bewonderen van bijna een meter doorsnede. Nog grotere aantallen exemplaren zijn te vinden in het bos van Zoelen. De Reuzenzwam komt in onze omgeving overal algemeen voor waar oude bomen staan (ook in de Culemborgse Plantage) en verschijnt trouw ieder jaar boven de grond. Het is geen echte parasiet, ook bij gezonde bomen zijn ze te vinden, maar eenmaal aangetaste plekken rotten wel in een versneld tempo weg."

Wim Rubers

Bron: www.nvwc.nl

De komst van de digitale camera heeft het voor velen gemakkelijker gemaakt goede foto's te maken. De redactie krijgt dan ook vaker dan voorheen leuke natuurfoto's van leden opgestuurd, die een bijzondere soort, een leuk fenomeen of wat dan ook hebben vastgelegd. Dit heeft ons doen besluiten een rubriek in het leven te roepen, met de naam "Goed gezien!". Daarvoor ontvangen wij graag interessante foto's met een stukje begeleidende tekst. Stuur dus in die foto's, maar vergeet er niet bij te vermelden waarom het zo bijzonder is wat we te zien krijgen.

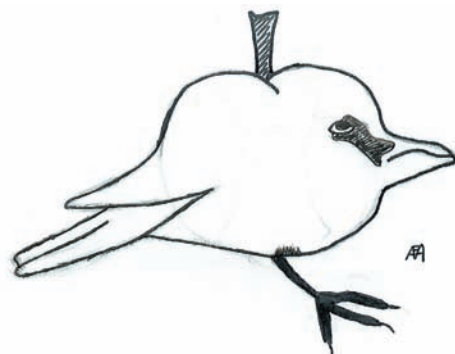

Mysterybird

door Arwen Altenburg

De mysterybird van deze keer is een vogel die niet broedt in Culemborg en omgeving. Toch wordt hij hier vrijwel jaarlijks gezien door met name de trektellers.

Oplossing vorige keer: Krooneend

Plannen van de Plantenwerkgroep voor 2007

door Leo van der Kooij

In oktober staken Wim Rubers, Rob van de Haterd en Leo van der Kooij de koppen bij elkaar om een programma voor 2007 op te stellen. Natuurlijk gaan we weer op pad om de flora in ons werkgebied te inventariseren en enkele mooie plekken in de wijdere omgeving te bezoeken.

Onze inventarisatieplannen betreffen in de eerste plaats de Baarsem- en Goilberdingerwaarden. Hier gaan we op zoek naar karakteristieke planten van rivieroever. Deze zogenaamde fluviaal verdien speciale aandacht, omdat we aan de hand van het voorkomen van deze soorten de ontwikkeling van de betreffende natuurontwikke-

lingsgebieden willen volgen. Het gaat dan om soorten zoals de grote engelwortel, wilde bertram, kruisdistel, kattendoorn, sikkkelklaver en zo meer. Van al deze soorten willen wij aantekenen waar zij groeien en of zij zich weten te handhaven c.q. uit te breiden. Het tweede gebied dat wij gaan bekijken, is de uitbreiding van de Regulieren. Ten westen van de spoorbaan Utrecht-Den Bosch heeft het Geldersch Landschap nieuwe terreinen verworven en op verzoek van de beheerder gaan wij de planten inventariseren. Aan deze beide projecten besteden wij drie avond- en drie ochtendexcursies in de maanden mei tot en met september. Verder gaan we op excursie naar de botanische tuin (arboretum) Belmonte van de landbouwuniversiteit in Wageningen. We brengen het bezoek in maart, omdat we dan veel vroegbloeiende bomen en struiken kunnen bewonderen.

Orchideeën

In april staat een tocht naar het landgoed Neerijnen op de rol. We willen dan voorjaarspaddestoelen en stinsplanten gaan ontdekken. Vervolgens is het de beurt aan de Put van Buren. De laatste jaren is daar een spectaculaire ontwikkeling van de orchideeën aan de gang. Begin juni mogen wij de top van de bloei verwachten. Twee weken later gaan we naar de Koekoekswaard,

een uiterwaard ten zuiden van de Lek tussen Ameide en Lexmond. Vanouds is dit terrein bekend om zijn bijzondere, meest fluviale planten. Lange tijd was de toegankelijkheid van dit gebied tot onze teleurstelling beperkt. Naar verluidt, is dit aanmerkelijk verbeterd. We zijn nieuwsgierig naar wat wij hier zullen aantreffen. Eind september en half oktober is het de beurt aan de paddenstoelen. Zoals vanouds worden de Kaapse Bossen niet overgeslagen, maar we willen ook wat verder weg. De keus is gevallen op de Oisterwijkse Bossen en Vennen.

Ga mee met de kenners

Wij hopen dat er veel leden zijn die met ons willen meegaan. Zowel op de inventarisaties als op de excursies zijn alle belangstellenden van harte welkom. Dé manier om onze wilde flora te leren kennen, is mee te gaan met kenners. De leden van de Plantenwerkgroep zijn niet te bescheiden zich daaronder te rekenen, niet om beginners af te schrikken, maar juist om ze wegwijs te maken. De data van al deze activiteiten staan in het jaarprogramma 2007. In de loop van het jaar zullen extra aankondigingen d.m.v. convo's in de Hak-al verschijnen. De data kan je natuurlijk nu al uit het jaarprogramma overnemen en in je agenda noteren. Van harte welkom

Smalle aster. Foto: Wim Rubers

Voorjaarspronkridder. Foto: Wim Rubers

Waarnemingen van september en oktober 2006

Vogels in en om Culemborg

door Jouke Altenburg

Uit de waarnemingen op de nvwc-site kun je het gemakkelijk afleiden: vogelaars zijn het meest actief in het voorjaar en het najaar. De winter noodt minder om erop uit te trekken; in de zomer zijn de vogelaars, net als de andere Nederlanders, vooral elders. In het voor- en najaar kunnen vogelaars onbekommerd op zoek naar 'de eerste'. Verder hopen ze op 'te gekke' soorten die door toeval of weersomstandigheden van hun normale trekroutes en eindbestemmingen afwijken. De septemberwaarneming van de ruigpootbuizerd hoort in de 'te gekke waarneming' categorie.

In het najaar kun je bij sommige vogelsoorten een opvallend verschijnsel zien, dispersie genaamd. Na het broedseizoen verspreiden deze vogels zich over de omgeving. De grote zilverreiger doet dat ook. Afgelopen oktobermaand zijn zes waarnemingen van de grote zilverreiger gemeld uit het Culemborgse werkgebied. Op 11 oktober is zelfs een groep van 23 exemplaren in de Goilberdingerwaard gezien door Berry Lucas en Henkjan Kievit. Redenen te over dus om de grote zilverreiger tot 'soort van de maand oktober' te benoemen en onder de loep te nemen.

In weerwil van de tweede zin van deze inleiding: ook in de wintermaanden valt volop van vogels te genieten. Bijvoorbeeld tijdens onze jaarlijkse roofvogelwintertelling op de laatste zaterdag van januari. Deze staat ook open voor belangstellenden. Geef in elk geval uw natuurwaarnemingen door via 'waarneming@nvwc.nl' en bekijk de waarnemingen van anderen op de NVWC-website, die wekelijks wordt bijgewerkt.

**Vogel van de maand
september**

ruigpootbuizerd

22-09-06

Camiel Heunks

"Aan het begin van de middag trok een roofvogel met een enigszins kiekendiefachtig silhouet de aandacht. De vogel vloog eveneens strak naar het zuidwesten, maar boven mijn tuin werden een brede zwarte staartband, zwarte polsvlekken en een lichte staart duidelijk zichtbaar. Een ruigpootbuizerd dus. Waarschijnlijk een vroege doortrekker, die met de oostenwind is meegewaaid. Hoe dan ook, een leuke tuinsoort. (Camiel Heunks)" Ruigpootbuizerden broeden in Scandinavië. De in Nederland overwinterende / doortrekkende vogels zijn afkomstig uit Noorwegen. De Zweedse en Finse vogels houden een pal zuidelijke koers aan waardoor ze in Midden-Europa terechtkomen (AVN-2, VTN). Daar doelt Camiel vermoedelijk op, met zijn opmerking dat de vogel met de oostenwind is meegewaaid.

Identificatie

Tja, ruigpootbuizerdwaarnemingen in het Culemborgse werkgebied vormen een lastig geval. Door de zeer variabele verenkleed van de gewone buizerd ligt een vergissing altijd op de loer. Camiel benoemt een aantal kenmerken van een adulte ruigpootbuizerd: een lichte staart met een donkere eindband en zwarte polsvlekken. Jammergenoeg beschrijft Camiel niet of hij de bovenzijde van het beest heeft gezien. Een lichte buizerd heeft namelijk altijd lichte bovenvleugeldelen; een ruigpootbuizerd heeft dat nooit (VGE). Camiels verwijzing naar een kiekendiefachtige vlucht is een punt in zijn voordeel: volgens de VGE houdt de ruigpootbuizerd zijn armvleugel hoger en slagpennen vlakker dan een buizerd. Dat komt in de buurt van de V-vluchthouding van een kiekendief.

De tijd van het jaar

September is vroeg voor een ruigpootbuizerdwaarneming, maar niet onmogelijk. In dezelfde week zijn nog drie waarnemingen van deze soort gedaan, maar dan wel in het noorden van het land: Emmen, Vlieland en het Lauwersmeergebied (bron: www.waarneming.nl).

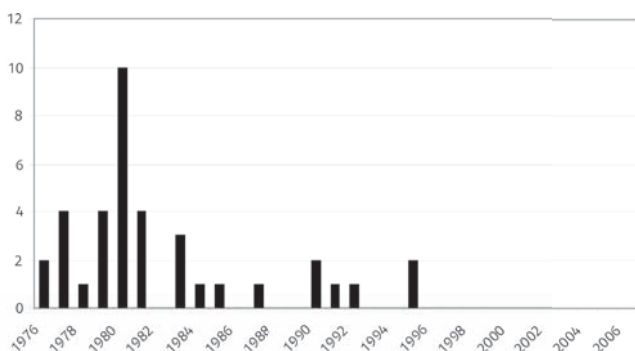
De plaats

Ruigpootbuizerden waren zo'n 30 jaar geleden geen zeldzame verschijning, maar jaarlijkse wintergasten van Midden-Nederland. Op basis van het individuele verenkleed is zelfs plaatstrouw geconstateerd. De AVN-2 rept van een dergelijk geval in het Culemborgse Veld (1966-1968). De verspreiding blijft in Nederland beperkt tot het gebied ten noorden van de Grote Rivieren. In de jaren '90 van de 20e eeuw is de verspreiding beperkter geworden (AVN-2). Een structureel laag broedsucces in Noorwegen is daar mede de oorzaak van. Zelf denk ik dat door de zachtere winters van de laatste decennia de ruigpootbuizerden ook minder ver van hun voortplantingsgebieden wegtrekken.

Culemborgse waarnemingen per jaar

In de Hak-al vogelspecial (2002) staat geen apart staatje opgenomen van de ruigpootbuizerdwaarnemingen, zoals bij andere 'zeldzame' vogelsoorten. Gezien het beeld van de onderstaande grafiek is dat misschien wel een idee voor de volgende versie van de Vogelspecial.

Aantal ruigpootbuizerdwaarnemingen per jaar (1975 - heden)

Sinds 1995 is geen door de CDCA 'erkende' ruigpootbuizerdwaarneming in het NVWC-archief opgenomen. De kwalificatie 'dwaalgast' lijkt daarmee op dit moment een betere status dan "onregelmatige doortrekker en wintergast in zeer klein - klein aantal" (bron: HAK-S).

De Culemborgse waarnemingen per jaar komen gedeeltelijk overeen met het landelijke beeld, dat grotere aantallen overwintersaars in verband brengt met strenge winters.

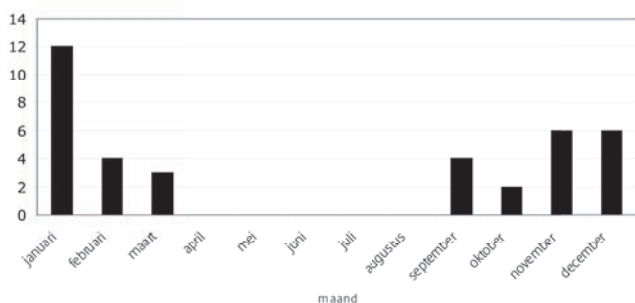
Zo werden in 1978/79 duidelijke verhoogde aantallen (3x zoveel als in de omliggende jaren) in Flevoland waargenomen. Dit fenomeen komt niet naar voren uit de Culemborgse gegevens (wel het jaar erna). De landelijke piek uit de wintertellingen van SOVON komt in 1995 enigszins terug: de twee Culemborgse waarnemingen uit 1995 zijn de laatste waarnemingen tot op heden.

Culemborgse waarnemingen per maand

Wanneer je het totaal aantal ruigpootbuizerdwaarnemingen sinds 1975 (N = 37) naar maand om gaat zetten ontstaat het volgende beeld.

In de maanden november t/m januari zijn in Culemborg de

Aantal ruigpootbuizerdwaarnemingen per maand (1975-heden)

meeste ruigpootbuizerden (ca. 65 %) gezien (n.b. een lichte vertekening van het beeld kan zijn opgetreden door de jaarlijkse winterroofvogeltelling van januari -3 waarnemingen, 5 exx.). Deze vogels moeten beschouwd worden als overwintersaars. De waarnemingen uit andere maanden betreffen waarschijnlijk doortrekkende vogels.

De ruigpootbuizerd in de Culemborgse roofvogelwintertelling

Sinds 1983 wordt ieder jaar op de laatste zaterdag van januari de roofvogelstand in het werkgebied op dezelfde manier in kaart gebracht. Dit is een unieke telreeks, waarvan al vele malen in de HAK-AL verslag is gedaan. Hoe komt de ruigpootbuizerd uit deze telling naar voren?

Soort/jaar	1983	1985	1987
Ruigpootbuizerd	2	2	1
(bron: HAK-AL 1995-2)			

Dit tabelletje spreekt voor zichzelf: al bijna 20 jaar wordt de ruigpootbuizerd niet meer gezien tijdens onze representatieve jaarlijkse steekproef op overwinterende roofvogels.....

Vogel van de maand oktober			grote zilverreiger
acht waarnemingen			
Datum	Aantal	Waar	Door wie
1-10	1 ex	Telpost	Trektellers
10-10	7 ex	Goilberdingerwaard	Bram Aarts
11-10	23 ex	Goilberdingerwaard	Henkjan Kievit & Berry Lucas
12-10	1 ex	Goilberdingerwaard	Jouke Altenburg
21-10	2 ex	Telpost	Trektellers
24-10	1 ex	Kooiweg Oost	Frans Ramachers
27-10	1 ex.	Over Weidsteeg richting Culemborg	Frans en Ria Ramachers
29-10	1 ex	Over de Lek westwaarts t.h.v. Werk aan 't Spoel	Marcel Kok

Wanneer je het tabelletje zo overziet zou je denken dat de grote zilverreiger een algemene vogelsoort is rond Culemborg. Zoek je even op internet dan wordt die eerste indruk snel bevestigd: in oktober 2006 is de grote zilverreiger meer dan 800x gemeld op www.waarneming.nl. Maar is deze prachtige reiger inderdaad algemeen?

Ontwikkeling van de grote zilverreigerstand in Nederland

Er zijn geen aanwijzingen dat de grote zilverreiger voor 1900 in Nederland heeft gebroed. In de eerste zeventig jaren van de 20e eeuw was de grote zilverreiger een dwaalgast. Pas vanaf 1976 wordt de soort (landelijk) jaarlijks gemeld. Sindsdien is het aantal waarnemingen gestegen, vooral in de jaren '90. Het beheer van de Oostvaardersplassen (hogere waterstand) heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld. De grote zilverreiger is in Nederland een stand- en zwerfvogel, die gebruik maakt van plaatselijk gunstige fourageer-

omstandigheden. Helder water is daarbij belangrijk voor deze op het zicht jagende reiger, die stekelbaars hoog op zijn menulijstje heeft staan. In de winter wordt de Nederlandse populatie aangevuld met vogels van elders (AVN-2).

Dispersie

Na de broedtijd verspreiden de grote zilvereigers zich over Nederland: een manier om voedselconcurrentie te vermijden. Volgens AVN-2 komen de meeste grote zilvers voor in de Oostvaardersplassen, Lauwersmeer, Friese IJsselmeerkust en Laag-Nederland. Culemborg ligt eigenlijk op de grens van dat gebied.

Landelijk loopt het aantal grote zilvereigerwaarnemingen vanaf augustus op om in oktober te pieken. In de loop van de winter daalt het aantal waarnemingen weer: sterfte, een ijlere verspreiding en wegtrek naar elders worden in de literatuur daarvoor als oorzaken genoemd.

Culemborgse waarnemingen -overzicht 'losse waarnemingen' vanaf 1975 t/m 09-2006

Datum	Locatie
30-9-1980	Regulieren
21-8-1999	Redichemse waard
20-9-1999	Fort Everdingen
26-9-2000	Beusichemse waard
28 t/m 30-12-2001	Baarsemwaard/Steenwaard
23-8-2002	Kerswerf
12/10 t/m 9-11-2002	Steenwaard (6 waarnemingen)
10-11-2002	Goilberdingerwaard
16-11-2002	Telpost en Kerswerf
14-10-2003	Goilberdingerwaard
14-10-2003	Steenwaard
13-11-2003	Diefdijk
17-10-2004	Steenwaard
18-3-2005	Regulieren
19-3-2005	Regulieren
1-5-2005	Regulieren
2-5-2005	Regulieren (ook slapend)
15-3-2006	Baarsemwaard
24-9-2006	Goilberdingerwaard

Ook op de telpost worden grote zilvereigers gezien. Vanaf 1-1-2000 tot heden zijn 9 waarnemingen gedaan (bron: www.trektellen.nl)

Uit het overzichtje blijkt dat we tot 1999 hebben moeten wachten voor de grote zilvereiger met jaarlijkse regelmaat in het nvwc-werkgebied wordt gezien. De Hak-Special (2002) kent de soort dan ook nog de status van 'dwaalgast' (= minder dan 1x per jaar waargenomen in de periode 1975-juni 2002) toe. Met onze 30 'losse' waarnemingen sinds het

verschijnen van de HAK-AL special + de trekkelwaarnemingen lijkt de status "jaarlijkse gast buiten het broedseizoen in variabel aantal" voor Culemborg gerechtvaardigd, maar daar gaat onze Commissie Dwaalgasten Culemborgse Avifauna (CDCA) over.

Apart eten, gezamenlijk slapen

De grote zilvereiger zoekt doorgaans individueel naar voedsel, maar slaapt bij voorkeur in een groep. Van die leefwijze wordt gebruik gemaakt bij de landelijke grote zilvereiger wintertellingen. Favoriete slaapplekken, vaak in blauwe reigerkolonies, worden opgezocht. De in de avondschemering binnenvliegende vogels worden geteld. Het helpt dat de grote zilvereigers zo wit zijn. In korte tijd krijgen de tellers zo een goede indruk van het aantal verblijvende vogels in een groot gebied. Deze tellingen worden o.a. ook in de Vijfheerenlanden uitgevoerd. Verschillende NVWC-vogelwerkgroepleden hebben bij deze tellingen geassisteerd.

De grote groep zilvereigers van Berry Lucas en Henkjan Kievit op 11 oktober was vermoedelijk een 'voorverzamelende' slaapproep. Slapen van de grote zilvereiger in het NVWC-werkgebied is vastgesteld in de Regulieren en in de blauwe-reigerkolonie aan het einde van de Lange Dreef.

Grote zilverreigerl. Foto: Gerrit Jan Klop.

Bronvermelding:

ANB

Atlas van de Nederlandse broedvogels (1998-2000)

SOVON Vogelonderzoek Nederland

Nederlandse fauna, deel 5

Uitgave: Naturalis, KNNV Uitgeverij en EIS-Nederland/Leiden (2002)

AVN-2

Algemene en schaarse Vogels van Nederland deel 2

Bijlsma R.G. et al

Uitgave: KNNV Uitgeverij/Utrecht, GMB Uitgeverij/Haarlem (2001)

HAK-S

Waarnemingen Culemborgse vogels (1975 - juni 2002)

Arjan Brenkman en Louis van Oort

Uitgave: NWWC/Culemborg (2002)

HAK-AL 1995-2, p. 13

Winterstootvogeltelling van 28 januari 1995.

Henk Vennix.

VGE

Vogelgids van Europa

Svensson, Grant, Mullarny en Zetterström

Uitgave: Tirion, (2003, 3e druk)

VTN

Vogeltrek over Nederland (1975-1993)

R. Lensink et al.

Schuyt en co, Haarlem

Uitgave: LWVT/SOVON (2002)

Archief 'losse' Culemborgse vogelwaarnemingen (1975 - heden)

Websites:

- www.waarneming.nl
- www.trektellen.nl
- www.nwwc.nl

Nieuws van het bestuur

Van het bestuur

Fort Werk aan 't Spoel, 17 september
Voor de tweede maal was de NVWC deelnemer aan de activiteiten bij Fort Werk aan 't Spoel op de derde zondag in september. De vrijwilligers van de informatiekraam stonden klaar om bezoekers te informeren over de vereniging. De excursieleiders zijn met geïnteresseerden natuurwaarden van de Baarsewaard gaan verkennen. De dijk was autovrij en daardoor was het lekker lopen en fietsen, wat veel belangstellenden trok. Opvallend was het dat de naam Natuur- en Vogelwacht veel bezoekers bekend in de oren klinkt. Resultaat van deze activiteit was dat een aantal nieuwe leden bijgeschreven konden worden. Dank zij tien vrijwilligers was het voor iedereen goed te doen om een paar uurtjes deze zondagmee te werken.

Gonda Baard

Ledenavond goed bezocht

Aan de uitnodiging van het bestuur om mee te denken met het beleid is door veel leden gehoor gegeven. Belangrijke punten deze avond waren de voortgang van de jeugdgroep en de samenwerking met de gemeente. Wiel Rutten, is de nieuwe jeugdleider en het contact naar de jeugd en ouders. Zolang een opvolger voor Monica nog niet is gevonden heeft hij de hulp van de werkgroepen extra nodig om de activiteiten voor de jeugd op zaterdagmorgen doorgang te kunnen laten vinden. Vanuit alle werkgroepen waren vertegenwoordigers aanwezig die hebben meegedacht over hoe deze ondersteuning vorm te geven en welke personen zich daarvoor in willen zetten. Vanuit de werkgroepen komt een opgave voor welke jeugdochtend een bijdrage kan worden geleverd. Naar we hopen iemand voor elk van de

9 jeugdochtenden tot aan de zomer. Met de gemeente is met betrekking tot het leveren van gegevens een concept-convenant opgesteld met daarin het doel en de afspraken op een rij voor beide partijen. Het convenant zal t.z.t. door de voorzitter en door de betrokken wethouders worden ondertekend. Zonder medewerking vanuit de werkgroepen kan de NVWC geen gegevens aan anderen beschikbaar stellen. Daarom was het goed om het convenant met de leden te bespreken. Het bestuur kan nu het overleg met de gemeente verder opstarten.

Gonda Baard

Nieuwjaarsbijeenkomst vrijdagavond 5 januari 2007 Start nieuwe jaar

De nieuwjaarsbijeenkomst vindt plaats op de eerste vrijdag van januari vanaf 19.00 uur in de Ketelvink. We verwelkomen iedereen in het gezellig ingerichte clubhuis waarin de vers gebakken oliebollen al weer klaar staan. Het is een goede gewoonte om elkaar de beste wensen voor het nieuwe jaar te geven. Een jaar waarin weer heel wat kan gebeuren.

Decemberactiviteiten

De 11e december kunt u nog naar de thema avond over Groenstructuur in de gemeente. Wilt u graag de naam weten van het onbekende dier dat u in de vakantie bent tegen gekomen, dan staan Annette en Kars 13 december weer voor u klaar om deze op te zoeken. De laatste activiteit in december is in handen van de knotwerkgroep (16 december) waar de Green Rangers die ochtend een handje mee helpen. We zien u graag op 5 januari weer terug.

Gonda Baard

Convocaties

Vrijdagavond 5 januari 2007

vanaf 19.00 uur

We hebben er weer een goed en actief jaar op zitten. Er zijn veel activiteiten geweest en vanaf de nieuwjaarsbijeenkomst begin 2006 tot aan de lezingen, excursies en vergaderingen in november en december hebben veel leden actief meegeedaan. Dat is belangrijk, want hoe meer mensen er betrokken zijn bij de club hoe duurzamer ons voortbestaan.

Aan het begin van 2007 zitten we vol plannen. Dit jaar gaan we weer intensief onderzoek doen in de Baarsemwaard om te kijken welke ontwikkelingen zich daar hebben voorgedaan. Ook zullen we weer extra enthousiast bezig gaan om de padden de dijk over te helpen. Vorig jaar was onze reddingsactie behalve succesvol ook nog erg leuk en gezellig. Misschien dat we dit jaar met nog meer mensen aan de slag kunnen. De insectenwerkgroep hoopt een mooi boekje over de libellen tussen Lek en Linge uit te brengen en we hopen op goed bezochte lezingen en ledenavonden.

Het is een goede gewoonte om in het begin van elk nieuw jaar met alle vogelwachters bij elkaar te komen. Enerzijds is dit de mogelijkheid om iedereen een gelukkig 2007 te wensen, anderzijds is het de gelegenheid om elkaar in een ontspannen sfeer te ontmoeten en plannen te maken voor de komende tijd. We willen u dan ook hartelijk uitnodigen op de nieuwjaarsreceptie op vrijdagavond 5 januari 2007 om 19.00 uur in De Ketelvink.

Niet alleen de actieve leden worden uitgenodigd, maar ook onze leden die wat meer op de achtergrond blijven. Het is de gelegenheid om kennis te maken met de andere leden en met de coördinatoren van de werkgroepen.

Zoals gebruikelijk zijn er allerlei hapjes en drankjes aanwezig, waaronder dit jaar voor de mensen die er op tijd bij zijn heerlijke Glühwein. Ook kinderen zijn welkom.

We hopen u allemaal te zien op vrijdag 5 januari.
Tot dan!

Kars Veling, voorzitter
0345 531689
karsveling@planet.nl

Knotwilgen snoeien januari – maart 2007

De Duinen te Beusichem – zaterdag 13 januari en 3 februari

Op de locatie De Duinen te Beusichem staan zoveel bomen met een flinke takkenlast dat geprobeerd wordt om dit knotseizoen de achterstand in onderhoud in te lopen door hier vier snoeidagen te organiseren. Twee zijn er inmiddels achter de rug en twee staan er op het programma te weten zaterdag 13 januari en zaterdag 3 februari. Voor beide dagen heeft de gemeente Buren een stookontheffing verleend en kan al het afvalhout na het zagen en slepen op de brandstapel. De locatie is te bereiken vanuit Culemborg door aan het einde van de Weidsteeg rechtsaf de Lekdijk te volgen voorbij Beusichem. Ongeveer 2 kilometer na de kruising met de Veerweg linksaf de afrit naar de boerderij volgen, aanduiding middels een bord met "De Duinen".

Eendenkooi aan de Prijsseweg te Culemborg zaterdag 24 februari en 10 maart

Deze laatste twee snoeidagen van het seizoen 2006-2007 wordt er onderhoud gepleegd aan de eendenkooi langs de Prijsseweg. Ook hier is de werkgroep al eerder aan het werk geweest en zal het laatste stuk perceel hakhout worden teruggesnoeid. Ook worden er mogelijk nog enkele knotwilgen gesnoeid, dit zal dan handwerk zijn. Met Kees Koopmans, de kooiker, zal worden gezien wat na dit seizoen onze inbreng kan zijn aan onderhoudswerkzaamheden. De kooi is te bereiken via de Wethouder Schoutenweg, rotonde (2e) rechtsaf Vlinderlaan (tuincentrum Goilberdingen), linksaf Prijsseweg. Deze weg volgen tot huisnummer 113. De toegang tot de kooi ligt tegenover dit huisnummer.

Voor gereedschap, koffie en dergelijke wordt op alle dagen in voldoende mate gezorgd. Zelf voor brood zorgen, denk aan kleding/laarzen!! Alle werkdagen wordt er vanaf 9.00 's morgens gewerkt tot uiterlijk 14.00 uur. Wie slechts enkele uurtjes kan is uiteraard ook van harte welkom. Indien gewenst is een plattegrond van de locaties op te vragen bij Harry van de Warenburg.

Als je twijfelt of gezien de weersomstandigheden de snoeidag door kan gaan neem dan tussen 7.30-9.00 uur contact op met 06-49938988 of kom voor 8.30 uur naar de Ketelvink. Is vervoer gewenst dan vooraf graag contact met onderstaande personen.

Harry van de Warenburg,
Grondzeilerweg 9
tel. 0345 - 514358
email: h.j.m.van.
dewarenburg@freeler.nl)
of
Wim Smits,
Hoogeinde 8,
Zoelmond,
tel. 0345 -501671.

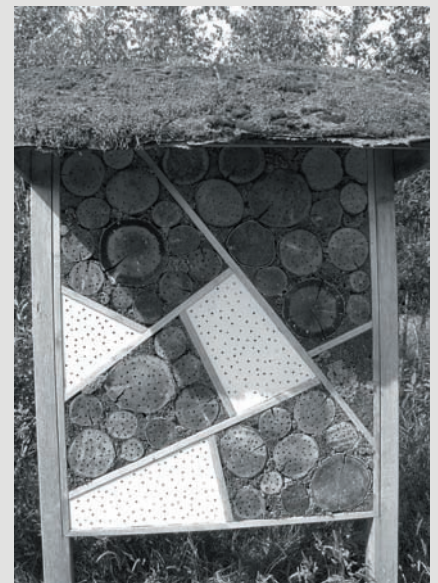
19 januari 2007

Lezing

Wilde bijen in de tuin (en wat je voor ze kunt doen!)

*Datum: 19 januari 2007
Tijdstip: 20.00 uur,
de zaal is open vanaf 19.30 uur
Locatie: Ketelvink,
Middelcoopstraat 1a
(achter het Chopinplein op Terweijde)*

In ons land komen naast de bekende honingbij, die geïmporteerd is, meer dan driehonderd soorten bijen voor. We noemen ze wilde bijen, omdat ze hier inheems zijn, dus "in het wild" voorkomen. De ruim twintig soorten hommels rekenen we ook tot onze wilde bijen. Zij vormen kolonies met vele dieren in één nest. De meeste inheemse bijen doen echter alles alleen en heten daarom solitaire bijen. Omdat ze ons niet steken en dus niet lastig zijn, zijn ze onbekend. Vele van deze soorten zijn gespecialiseerd op specifieke planten en worden door de negatieve invloed van de mens op de flora sterk bedreigd. De soorten zijn vaak genoemd naar hun uiterlijk of gedrag. Zo kunt u in uw tuin ondermeer aantreffen: zandbijen, koekoeksbijen, metselbijen, maskerbijen, behangersbijen, wolbijen, bloedbijen, zijdebijen, etc.

Bijen hotel

Metselbij

Pieter van Breugel uit Veghel houdt zich al jaren bezig met het bestuderen van deze dieren en het aanbrenge van nesthulp. Uit zijn eigen ervaring puttend en aan de hand van werkelijk unieke dia's, zal hij u een wonderlijke levenswereld voortoveren, die u onmiddellijk zal verleiden om in uw eigen omgeving meer en beter te gaan kijken en zeker ook meer te doen.

Na zijn enthousiaste verhaal zult u rijker en geïnspireerder naar huis gaan in het besef dat ook in uw tuin juweeltjes van dieren leven en dat u ze nog kunt helpen ook!

Pieter is al eerder bij de NVWC geweest en is een buitengewoon boeiende verteller met schitterende plaatjes.

Zaterdag 27 januari

Jaarlijkse roofvogeltelling

Op zaterdag 27 januari wordt de jaarlijkse roofvogeltelling gehouden. In het werkgebied van de natuur- en vogelwacht worden dan alle roofvogels opgespoord. Dé kans om de algemeen in Nederland overwinterende roofvogels als buizerd, torenvalk en sperwer eens goed te leren kennen.

Per telgroep werden de afgelopen jaren minimaal 20 buizerden, 5 torenvalken en enkele sperwers gezien. Het streven is om met minimaal 6 groepen van 2 of meer personen op pad te gaan.

De telling start om 9 uur bij de Ketelvink en afhankelijk van het aantal deelnemers duurt de het ongeveer 3 à 4 uur. De telling wordt uitgevoerd per fiets.

Aanmelden is niet nodig, voor meer informatie bel: Louis van Oort: 0345-576301 of Paul van Veen 0345-521953.

Vrijdag 16 februari 2007

NATUURPARADIJS ZUID-AFRIKA

*Plaats: clubhuis van de NVWC "de Ketelvink",
Middelcoopstraat 1a,
te Culemborg
Aanvang: 20.00 uur,
toegang gratis (zaal open 19.30 uur)*

**Lezing met powerpointpresentatie
door Leo en Nel van der Kooij**

Iedere natuurliefhebber droomt wel eens over gebieden waar nog ongerepte natuur te vinden is en waar je grote wilde dieren in volle vrijheid levend kunt tegenkomen. Zulke gebieden zijn met name in Afrika te vinden. Van alle Afrikaanse landen heeft Zuid-Afrika de beste toeristische voorzieningen. Het is dan ook niet voor niets dat er steeds meer toeristen het land bezoeken. Zij zullen daar zeker niet teleurgesteld worden, want het land heeft ongelooflijk veel te bieden. Er zijn steppen en woestijnen, allerlei soorten bos, bergen en vlakten, rivieren en moerassen, prachtige kusten en wat nog meer. De flora en fauna zijn door deze verscheidenheid buitengewoon rijk en divers. Je kijkt er je ogen uit naar de prachtigste bloemen en de kleurigste vogels.

Van al dat moois kan je natuurlijk gedurende een reis van drie weken maar enkele indrukken opdoen. Desondanks is dat meer dan genoeg om op een avond te laten zien. Mijn vrouw en ik hebben een selectie gemaakt van de mooiste foto's die wij gedurende onze reis in het najaar van 2005 hebben gemaakt. Hier was het herfst, maar daar, immers op het zuidelijk halfrond, brak net de lente aan. Wij bezochten het noordoosten, met het wereldberoemde Krügerpark, Swaziland en de Kaapprovincie. Landschappen, grote zoogdieren, vogels, bloemen, steden en bevolking zullen de revue passeren. Gaat u met ons mee op reis? U bent van harte uitgenodigd om onze belevenissen te delen tijdens een onvergetelijk avondje Zuid-Afrika.

16 maart

Lezing

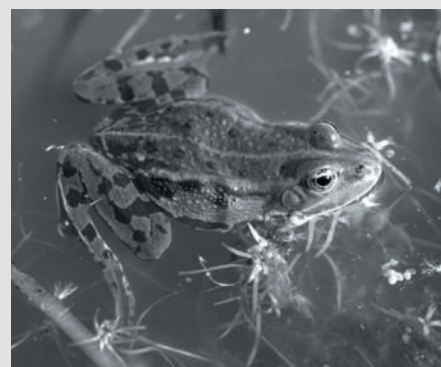
'IN SLOOT EN PLAS'
(DE AMFIBIEËN VAN
NEDERLAND)

*Tijdstip: 20.00 uur,
de zaal is open vanaf 19.30 uur
Locatie: Ketelvink, Middelcoopstraat 1a
(achter het Chopinplein op Terweijde)*

Een halve eeuw geleden waren ze nog 'gewoon': in bijna alle boerenslootjes of poelen zag je baltsende salamanders, zwemmende en kwakende kikkers en parende padden. Van de meeste soorten amfibieën is de stand sterk teruggelopen, maar op geschikte plekjes zijn ze nog wel te vinden. Deze diaserie laat alle in Nederland voorkomende soorten de revue passeren en geeft daarbij informatie over uiterlijk, ecologie en verspreiding. Bij enkele soorten wordt ingegaan op de oorzaken van achteruitgang. Maar er zijn ook positieve berichten: ons kleine land is groot in maatregelen en faunavoorzieningen ten behoeve van kleinere dieren, zoals het aanleggen van nieuwe poelen en het renoveren van ongeschikt geworden oude poelen. De serie vormt een kleurrijke ontmoeting met de amfibieën Nederland, en voor degenen bij wie de herinneringen uit de jeugd jaren enigszins vervaagd zijn, een hernieuwde kennismaking, een herleving van Koekkoek's oude schoolplaat 'In sloot en plas'.

Annemarie van Diepenbeek is natuurgids en houdt zich vooral bezig met zoogdieren, reptielen en amfibieën en hun sporen. Zij is auteur respectievelijk coauteur van: 'Veldgids Diersporen' en 'Zoogdieren van West-Europa' die beide door de KNNV zijn uitgegeven. In het dagelijks leven werkt ze bij RAVON, de organisatie die zich in Nederland bezig houdt met het onderzoek naar amfibieën, reptielen en vissen.

Waarschijnlijk zitten we rond die tijd midden in de paddentrek bij de Ronde Haven en ook over de beschermingsmogelijkheden zal Annemarie ons ongetwijfeld meer vertellen.

Zaterdag 24 maart

Excursie naar de Botanisch tuinen van de LU in Wageningen. *(Onder leiding van de Plantenwerkgroep)*

Vertrek met de auto vanaf de Ketelvink om 9.00 uur.
Hele dag excursie terug uiterlijk om 16.00 uur.

Een eeuw geleden werd de eerste botanische tuin in Wageningen aangelegd. Deze tuin heet de Dreijen en is vooral bekend om zijn rozen en enkele monumentale bomen. Waaronder twee reusachtige taxusbomen en een mammoetboom. Toen deze tuin te klein werd om de botanische collectie te huisvesten werd in 1953 een begin gemaakt met een tweede tuin op het landgoed Belmonte. Hier vinden we de grootste collectie sierbomen en heesters van Nederland. In het vroege voorjaar staan er al heel veel in bloei. Bekend is de grote collectie hamamelissen en prunussen, die dan juist hun optimale bloei beleven. Vergeet dus vooral niet een fotocamera mee te nemen. De tuinen zijn vrij toegankelijk en we kunnen ons bezoek makkelijk onderbreken om in Wageningen wat te gebruiken. Meenemen van wat (warme) drank en een paar boterhammen kan natuurlijk net zo goed. Van te voren opgeven is niet nodig want de ervaring leert dat er genoeg chauffeurs zijn om lifters mee te nemen. Wel stimuleren wij om met zo min mogelijk auto's te rijden, dus we verdelen alvorens te vertrekken de deelnemers zodanig dat de auto's die meegaan "vol"zitten. Voor inlichtingen kunt u bellen naar Leo van der Kooij tel. 0345-515450

woensdag 16 tot zondag 20 mei

Hemelvaartskamp 2007

Locatie: De Meinweg(Limburg)

Nationaal Park de Meinweg is één van de unieke natuurgebieden die Nederland heeft. Het park heeft geologisch gezien een grote betekenis. Door erosie van de in het verre verleden door Rijn en Maas afgezette sedimenten én door verschuivingen in de aardkorst is er een terrassenlandschap ontstaan. Het Roerdal bijvoorbeeld ligt op 30 meter boven N.A.P. terwijl het Beatrixplateaux op 80 meter ligt. In dit gebied van uitgestrekte bossen en heidevelden bevinden zich een aantal beken en verscholen vennetjes.

Vegetatief is het Nationaal Park spectaculair. Vooral in de beekdalen kan iemand met een liefde voor planten zijn hart ophalen. Ook op gebied van insecten, vogels, zoogdieren, amfibieën en reptielen is De Meinweg interessant. Om adders te kijken moet dit een van de beste plekken in Nederland zijn.

Kaartje van verspreiding van de Adder in Nederland.
Bron: www.RAVON.nl.

Het adres van de camping is:
Natuurkampeerterrein Raayerhof,
Raaystraat 10, 6071 NC, Swalmen
Tel. 0475 - 502868. of 06 542 16 357
Voor nadere informatie zie ook de websites:
www.natuurkampeerterreinen.nl en
www.raayershof.nl.

Nog even wat feiten op een rijtje zetten;

- De kosten zijn € 60 per volwassene en € 50 per jongere/ kind (4 t/m12 jaar);
- In de prijs is inbegrepen, gebruik van warm (en koud) water incl. vrijgebruik van de douches;
- Maandagavond 23 april om 20u00 zal een kampvergadering zijn in de Ketelvink waar tenminste één persoon per opgave aanwezig dient te zijn;
- Maximum aantal deelnemers is 40. Het kamp staat in principe alleen open voor leden van de NVWC. Niet-leden mogen eventueel ook deelnemen maar bij voorinschrijving vallen niet-leden af en zal er, indien nodig, op de jaarvergadering van 26 maart geloot worden voor de deelname.
- Een opgave is geldig als je tijdig, dus uiterlijk 24 maart, het voorschot van € 25 per opgave (=huishouden) hebt overgemaakt naar rekeningnummer 8331858 t.n.v. NVWC te Culemborg onder vermelding van Hemelvaartkamp De Meinweg 2007.

Totdat de kampcommissie is gekozen fungeren Daniël Beuker en Yme Jan Bosma als aanspreekpunten. Voor aanmeldingen zal er op de website een formulier komen te staan welke te downloaden is. Voor mensen die niet over deze mogelijkheid beschikken is het ook mogelijk het formulier (*zie bijlage*) in te vullen en op te sturen.

Nadere inlichtingen -

Daniël Beuker
Tel. 0345-516155
Tel.mobiel 06-44974299

Yme Jan Bosma
Tel. 0345-513008

Adressen

Contactadres:

Natuur-en Vogelwacht Culemborg
Clubhuis "De Ketelvink"
Middelcoopstraat 1a
4102 CE Culemborg
Postbankrek.: 83.31.858
KvK te Tiel: 40156764
e-mail: post@nwwc.nl
website: www.nwwc.nl

Bestuur:

Kars Veling (voorzitter)
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 16 89

Gonda Baard (secretaris)
Martinus Nijhoff 13
4103 WP Culemborg
Telefoon: 0345 - 52 13 94

Yme Jan Bosma (penningmeester)
Wilgenboom 51
4101 WK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 30 08

Algemene bestuurleden:

Mike van der Linden
Oostersingel 9
4101 AA Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 21 52

Margreet de Nie
Lanzichtweg 14
4105 DP Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 67 69

Daniël Beuker
Wilgeboom 13
4101 WJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 61 55

Yvonne Gasau
Peppelbos 55
4191 ME Geldermalsen
Telefoon: 0345 - 57 52 79

Stellen van vragen aan het bestuur
kan door te bellen of te mailen naar:
bestuur@nwwc.nl

Lidmaatschap en Contributie:

Nieuwe leden, adreswijzigingen en
overige veranderingen in lidmaat-
schap kunnen worden doorgeven
via e-mail aan: Toine van de Laar,
lidwoorden@nwwc.nl of het postadres
van "De Ketelvink".

Betaling geschiedt per
toegezonden acceptgirokaart.
Lidmaatschap per gezin/adres €15,00
per jaar. Postlidmaatschap € 20,00 per
jaar. Opzegging minimaal een maand
voor het einde van het verenigingsjaar.

Coördinatoren:

*Kampen, lezingen,
dia-avonden en cursussen:*
Yvonne Gasau
Peppelbos 55
4191 ME Geldermalsen
Telefoon: 0345 - 57 52 79

Vogelwerkgroep incl. Nestkasten:
Theo Boudewijn (*ad intrim*)
Akelei 42
4102 JM Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 35 02

Plantenwerkgroep:
Leo van der Kooij
Vliegerweg 3
4101 JK Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 54 50

Insectenwerkgroep:
Rob van den Haterd
Binnenmolenstraat 22
4101 BA Culemborg
Telefoon: 0345 - 52 25 82

Vragen over insecten:
Annette van Berkel
Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 16 89

Knotwilgenwerkgroep:
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 43 58

Werkgroep Wintervoeding Vogels
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 09 29

Werkgroep Natuurfotografie:
Wim Kievit
Verdistraat 13
4102 CL Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 45 61

Begeleiding jeugdgroepen:
Wiel Rutten
A. Romein Verschoorpad 1
4103 VE Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 00 64

Contact-adressen:

Dierenambulance Vianen:
Jolande van der Klis
Postbus 390
4130 EJ Vianen
Alarmtelefoon: 06-51 11 12 90
e-mail: jolandevanderklis@hetnet.nl

Kinderboerderij "de Heuvel"
Peter Brosky
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 88 09

Steunpunt NME
Pauline Hoevenaars
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 97 41
(dinsdag en woensdag)
0345 - 47 77 91
maandag t/m donderdag)
bezoek op afspraak
e-mail: nmeculemborg@wanadoo.nl

Diverse Natuurorganisaties:

Milieu:
Milieuklachten gemeente Culemborg
Telefoon: 0345 - 47 77 94
(tijdens kantooruren)
Na kantooruren politie
Telefoon: 0900 - 88 44

Klachten meldlijn gemeente Culemborg
Telefoon: 0345 - 47 79 59

*Buitengewoon opsporingsambtenaren
Culemborg*
P. Brosky telefoon: 06-46 36 27 47
J. de Kaper telefoon: 06-46 36 27 12

*Milieuklachten en
informatiecentrum (MKIC)*
Telefoon: 026 - 359 99 99

Veldpolitie:
(Werkhoven)
Den Hartog: 0345 - 55 15 58
(Cothen)
Vrieling: 0345 - 56 16 75
(Zeist)
Meldkamer: 030 - 692 48 24

*Algemene Inspectiedienst
AID groendesk*
Telefoon: 030 - 669 26 40 of
030 - 669 26 63

Gemeentepolitie
Triosingel 34
4101 XC Culemborg
Telefoon: 0900 - 88 44

Vereniging Milieudefensie:
Postbus 19199
1000 GD Amsterdam

Milieudefensie Steunpunt Culemborg:
Frederik van Eedenlaan 30
4103 WB Culemborg
Telefoon: 0345 - 53 30 97
e-mail: milieudefensie.culemborg@planet.nl

*Milieuwerkgroep
Noordwest-Betuwe:*
Harry van de Warenburg
Grondzeilerweg 9
4105 HJ Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 43 58

*Werkgroep Milieu
Geldermalsen:*
Henk ten Berge
Twee Morgen 16
4196 JT Tricht
Telefoon: 0345 - 57 39 74

Milieuwerkgroep Buren:
Goof den Hartog
Kloosterlaan 15
4111 LG Zoelmond
Telefoon: 0345 - 50 20 61

Informatie:

Clubhuis:
"De Ketelvink" voormalig
"Ketelhuis" op Terweijde.

Bibliotheek:
Boeken/verslagen/tijdschriften in
"De Ketelvink". Informatie en uitleen
woensdagmorgen of op afspraak
Telefoon: 0345 - 52 13 94

Het Vogeljaar:
Jaarabonnement door overschrijving
van €12,55 op girorekening van de
N.V.W.C., ondervermelding van
"Het Vogeljaar"

Verbandtas en -trommel:
Op excursie? Vergeet dan niet vanuit
de Ketelvink de linnen NVWC-rugtas
mee te nemen met EHBO-doesjes,
instructies en belangrijke
telefoonnummers.

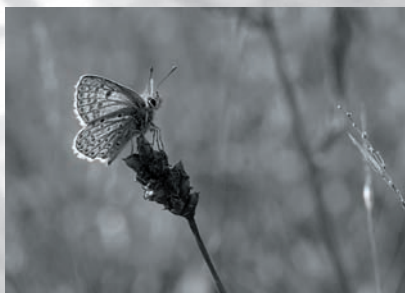
Iets gebruikt? Meld dit dan bij het
bestuur: bestuur@nwwc.nl,
telefoon: 0345 - 52 13 94

Inleveren vogelwaarnemingen:
e-mail: waarnemingen@nwwc.nl
Invulformulier te vinden op
www.nwwc.nl of via de speciale bak
in "De Ketelvink"

Vogelopvang:
Alle "wilde" zoogdieren en vogels,
die hulpbehoevend zijn kunnen, na
overleg, gebracht worden naar:

(tijdens kantooruren)
Kinderboerderij "de Heuvel"
Jan Kaper
Weithusen 63
4102 NV Culemborg
Telefoon: 06-46 36 27 12
(na kantooruren)
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG Culemborg
Telefoon: 0345 - 51 09 29

Postadres redactie Hak-al:
Cocky de Groot
Valeriaan 49
4102 VG Culemborg
telefoon: 0345 - 53 38 60
e-mail: redactie@nwwc.nl

Indien deze Hak-al onbezorgbaar,
graag retour aan:

N.V.W.C.
Middelkoopstraat 1A
4102 CE Culemborg

AGENDA

januari

- 5 vrijdag 19.00 Nieujaarsbijeenkomst
- 8 maandag 20.00 Bestuursvergadering
- 13 zaterdag 9.00-14.00 Knotwerkgroep
- 13 zaterdag 9.30 Green Rangers
- 13 zaterdag Riviertellingen
- 19 vrijdag 20.00 Lezing
- 27 zaterdag Green Rangers
- 27 zaterdag Roofvogeltelling

februari

- 3 zaterdag 9.00-14.00 Knotwerkgroep
- 12 maandag 20.00 Bestuursvergadering
- 16 vrijdag 20.00 Lezing
- 17 zaterdag Riviertellingen
- 17 zaterdag 9.30 Green Rangers
- 24 zaterdag 9.00-14.00 Knotwerkgroep
- 24 zaterdag Excursie Oostvaardersplassen

maart

- 10 zaterdag 9.00-14.00 Knotwerkgroep
- 10 zaterdag 9.30 Green Rangers
- 12 maandag 20.00 Bestuursvergadering
- 12 maandag Deadline Hak-al nr. 1
- 16 vrijdag 20.00 Lezing
- 17 zaterdag Riviertellingen
- 24 zaterdag 9.00-16.00 Excursie Botanische Tuinen
LU Wageningen
- 26 maandag 20.00 Jaarvergadering
- 31 zaterdag 9.30 Green Rangers

april

- 14 zaterdag 9.00-12.30 Voorjaarspaddestoelen en
Stinsenplanten Neerijnen
- 14 zaterdag Riviertellingen

15 januari deadline kopij *Hak-al*

Kijk voor het laatste nieuws op www.nvwc.nl